

K 36.127
2

371045791
2025.11.01.33

נענע

מאמע
פאפא

K 30.127
2

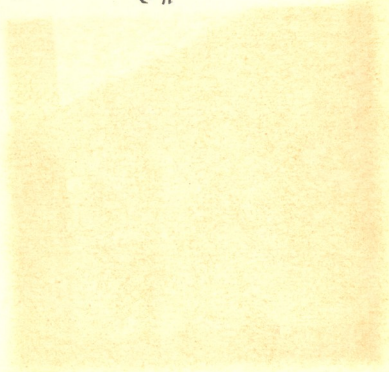
საქართველოს
 ეროვნული
 ბიბლიოთეკა

Thomas P. Jones

ქართული
ენციკლოპედია

საქართველოს
ხალხთა ბიბლიოთეკა

საქართველოს
ხალხთა ბიბლიოთეკა

კ. 36.12.9
2
671.98 V

ნახევარი

«ნაწილობრივი»
• თბილისი-1968 •

8C99.962.5

C (A6x)2
894.611.3-32
კ 56

7-3-3

შოთა ევგენის ძე ჭკადუა დაიბადა 1932 წელს სოფ. კვიციანულში (ოჩამჩირის რაიონი).

იბეჭდება 1948 წლიდან. გამოვიდა მისი „სატირული პიესა“, „სიჭრელე“, „თეთრი და შავი“, „სატირა და იუმორი“, „ფუტკარი“.

ჭკადუას პიესები იდგმება სოხუმის სამსონ ჭანბას სახელობის თეატრის სცენაზე: „ჩვენს შორის რომელია ყრუ“, „სიკვდილზე უარესი“, „ორი პროფესორი“, „კაცის მტერი კაცია“.

სხვადასხვა დროს გამოქვეყნდა მისი ერთ და ორ მოქმედებიანი პიესები.

სპეგ-2000
შემოწმებულია

7123

1612

-15

ს ა ნ ლ უ

მ შვიდობით იმგზავრე,
შვილო! აბა, შაბათს გე-
ლოდებით!

დედა გადამეხვია და შუბლზე მაკოცა. „ვოლგა“ მკვირ-
ცხლად მოწყდა ადგილიდან. უკან ჩამოვიტოვეთ სოხუმი...
ოჩამჩირე. ახლა მთებისკენ მივქრევართ. ჩვენი ოთხეული
თავს ჩინებულად გრძნობს. მეგობრები ანეკდოტებსა და
მხიარულ ამბებს ჰყვებიან, გულიანად იცინიან, ხარხარე-
ბენ. მე არ ვერევი მათ უზრუნველ ლაპარაკში; გავყურებ
მოასფალტებულ გზას და ვფიქრობ: „ეჰ, გზაო, გზაო, რა
დიდი მნიშვნელობა გაქვს ადამიანის ცხოვრებაში!..“

...იმ დღეს პირველი ხელფასი მივიღე. ვინ იცის, მერამ-
დენედ გადავთვალე ტკიცინა მანეთიანები. ისე ვესიყვარუ-
ლებოდი, თითქოს პირველად ვხედავდი. მამა სახარჯოს

მიგზავნიდა ხოლმე; იმ ფულს როგორც მინდოდა ^{ქვეყნის} ~~ქვეყნის~~ ^{სახლის} ~~სახლის~~ ჯავდი, არ მენანებოდა, ეს კი...

სკოლა რომ დავამთავრე, ინსტიტუტში დავაპირე შეს-
ვლა, მაგრამ ვერ მოვახერხე. მალაროში დავიწყე მუშაობა.
ბრიგადირმა შემაქო: ყოჩაღ, რომ მალაროს არ შეუშინდი!
არცა ცივდები, არც ქანები გეყრება თავზე; ერთი სიტყვით,
ნამდვილი მალაროელი ხარო. ჰოდა, ორი კვირის ხელფა-
სიც ავიღე — ორმოცი მანეთი, ჩემი ოფლით მონაგარი
ფული.

არ ვიცოდი, რა მეყიდა.

ისე, იცოცხლე, ბევრი რამ მჭირდებოდა: პალტო, კარგი
კოსტუმი, პერანგები, ფეხსაცმელი, მაგრამ ამ ფულით ყვე-
ლაფერი ხომ არ მომივიდოდა! გადავწყვიტე, რაც აუცილე-
ბელია, იმას ვიყიდი-მეთქი. ამ დროს გამახსენდა მამაჩემი,
დედა, ძმები, და; ვიცოდი, ისინი არ მოელოდნენ და არც
ეწყინებოდათ, საჩუქრებს თუ არ ვუყიდდი, მაგრამ მე მინ-
დოდა მესიამოვნებინა.

მივდიოდი ქუჩაში და მეგონა, ჩემისთანა მდიდარი მე-
ორე არ დააბიჯებს-მეთქი. ხან ერთ მალაზიაში შევიდოდი,
ხან—მეორეში; ნოქრებს ფასს ვეკითხებოდი. წინდაწინ არ
ვიცოდი, რას ვიყიდდი, მაგრამ ერთი კი ცხადი იყო: შესა-
ნიშნავი რალაც უნდა მეყიდა.

ტირს ჩავუარე. მამის გამოგზავნილი ფული რომ
მდებოდა ჯიბეში, უეჭველად შევიდოდი. ახლა კი ნურას
უკაცრავად!

ყველაზე დიდ მალაზიაში შევედი. მალაზია ხალხით იყო
გაჭედებული. ვილაც ახალგაზრდა კაცი სარკის წინ იდგა და
მაკინტოსს იზომებდა. მეორე კი დრაფის პალტოს ატრია-

ლებდა ხელში და მუშტრის თვალთ სინჯავდა. ამოგროხნული
რე — აბა, ჩემი ფულით პალტო რას მომივიდოდა!

— ის პერანგი რა ღირს? — ვეკითხები თეთრპირისახი-
ან, სანდომიან გამყიდველ ქალს.

— ჩვიდმეტი მანეთი.

ზამთარია, რა დროს პერანგის ყიდვაა-მეთქი, — გავი-
ფიქრე გუნებაში.

— ის წითელი ფეხსაცმელი რაღა ღირს?

— ოცდაათი მანეთი?

— აი, ის კაბა? — ვეკითხები და ვგრძნობ, რომ გამ-
ყიდველ ქალს მოთმინების ფიალა ევსება.

— კაბა ცხრამეტი მანეთი ღირს.

დედაჩემს ვუყიდი-მეთქი, გადავწყვიტე.

— თუ შეიძლება, შემიხვიეთ! — ვუთხარი, მაგრამ სწო-
რედ ამ დროს ერთ ისეთ რაღაცას მოგვარძ თვალი, რამაც
ყველაზე საყვარელი ადამიანი გამახსენა: უჯრულა შალი
დავინახე, სულ იქით, კუთხეში მილაგებულ საქონელთან
ერთად იდო, დამტვერილი, ყველასაგან მივიწყებული;
ციფრებგამოხუნებული იარლიყი ირიბად ეკერა. ფასი ვერ
გავარჩიე, მაგრამ ჩემი პირვანდელი გადაწყვეტილება სას-
წრაფოდ შევცვალე.

— მოიცათ! კაბა არ მინდა, ქალიშვილო, თუ შეიძლე-
ბა, აი ის შალი მომაწოდეთ!

ქალიშვილი გაცხარდა:

— ყმაწვილო, თქვენ გარდა აქ...

— ბოდის ვიხდი, მაგრამ მე სწორედ ეს შალი მინდა.

— ეს შალი კი არა, პლედია, — შემისწორა ქალიშვი-
ლმა.

პლენი ზეწარივით განიერი, მტკიცე და თბილი იყო სწორედ ისეთი, მე რომ მინდოდა, უფრო სწორად, ბებია ნანდუს რომ სჭირდებოდა. ბებია ნანდუ მთის ძირას ცხოვრობდა. იქ დიდ თოვლს დებდა და ციოდა, თბილი შალი კი არ ჰქონდა მოხუცს.

— რა ღირს?

— ფასი ზედ აწერია, — მეუბნება გამყიდველი ქალიშვილი და ირონიულად ბრიცავს ტუჩებს!

ჩვიდმეტი მანეთი! იფ, რა კარგია!

დინჯად გადავთვალე ფული. ბოლოს და ბოლოს ყველაზე საჭირო რამეს ვყიდულობ-მეთქი, — მიხაროდა გუნებაში.

— მიიღეთ, ქალიშვილო, ჩემი პირველი ხელფასის პირველი მანეთიანები. ნახვამდის!

ქალიშვილი ყველაფერს მიმიხვდა.

— ნახვამდის, ყოველ ხელფასზე შემოიარეთ ხოლმე! — მითხრა და გულკეთილად გამიღიმა.

შაბათი დღე იყო. ბებიასთან მივემგზავრებოდი. ტყვარჩელიდან სოფლამდე დიდი გზა არ მქონდა გასავლელი. რაც სკოლა დავამთავრე, ბებია ნანდუ არ მენახა. ჩემი მხრით ეს დიდი უსინდისობა იყო! სამაგიეროდ, ახლა გავახარებდი საყვარელ ბებოს, ბიძიასა და ბიცოლას. ყოველი ჩემი ჩასვლა იმათთვის დღესასწაული იყო. საყვარელ ნანდუს თბილ შალს წამოვასხამდი. ბებიას ხუთი შვილი-შვილი ვყავდით და არც ერთს არ გვაკლდა მისი სიტბო და

ალერსი. ოჰ, როგორ გაახარებდა ჩემი ჩატანილი შალიძე უფროსი შვილიშვილი ვიყავი და ხილაბანდი რა არის, ხილაბანდი არ მერჩუქებინა მოხუცისთვის. ბოლო დროს ბებია ძალიან მოტყდა: ხანმა და შრომამ წელში მოხარა. ძალიან კეთილი კი იყო; მერე, რა ზღაპრები იცოდა! ან რა ვაშლის ხეები ედგა ბაღში! ბებია ნანდუს ბაღის ყოველი ხე, მისი ეზოს ყოველი ბუჩქი და ბალახის ღერო ნაცნობი იყო ჩემთვის. იქ ავიდგი პატარამ ფეხი.

ვიყიდე ბადურა და ტკბილეულითა და პაპიროსით გავავსე: ბებია დაუმუშავებელ თამბაქოს ეწეოდა ხოლმე და სულ ერთთავად ბუზღუნებდა, წამდაუწუმ მიქრებო. მივაბიჯებდი სოფლის გზაზე და ჩემი გული თოვლიანი მთებისკენ მიილტვოდა. სწორედ ამ მთების ძირში ცხოვრობდა ჩემი ბებია. სხვა დროს ხელცარიელი მივდიოდი, იქიდან კი დატვირთული ვბრუნდებოდი, ახლა... ახლა მეც საჩუქრები მიმქონდა.

სიარული მიჭირდა: ყოველ ფეხის ნაბიჯზე ორმოები და ღრანტეები მხედებოდა. გუბეები სარკის ნამსხვრევებით ბრჭყვიალებდა. აქეთკენ მანქანები იშვიათად დადიან. ჩემს ბედზე ერთმა დანჯღრეულმა ტონანახევრიანმა სატვირთომ ჩამოიარა. შოფერმა მანქანა გამიჩერა, მომიცადა, სანამ ძარაზე ავხობდებოდი, და მერე ისევ გააქროლა ოღროჩოღრო გზაზე. მანქანა ჯანჯღარებდა, ხან ერთ მხარეს გადაწვებოდა, ხან — მეორე მხარეს, ხრჭიალებდა და ქეციანი თხასავით თრთოდა და თხიპინებდა. მეშინოდა, საცაა დაიმტვრევა-მეთქი, მაგრამ, როგორც იქნა, შესახვევამდე მიიყვანა. კაბინაზე მივაკაკუნე. მანქანა გაჩერდა და მე შიგტალახში ვისკუპე. შოფერმა მანქანის საფეხურზე ჩამოაბი-

ჯა. ვიფიქრე, ალბათ გასამრჯელოს ელოდება-მეთქი. მაგრამ ფულზე ხელი ამიკრა და გზას გახედა, მერე გადააფურთხა, ისევ კაბინაში ჩაჯდა და კარი მიიჯახუნა. კაბინაში ქალი რომ არა მჯდარიყო, ალბათ ერთი ლაზათიანად შეუკურთხებდა იმ საძაგელ ოკრობოკრო გზას.

დავღუნე თავი და ბილიკს დავადექი. მანქანები მშრალ ამინდშიც ვერ ადიან აქ. გზის რჩევაში აღარ ვიყავი; ვცდილობდი მხოლოდ, მღვრიე წყლით ამოვსებულ ცხენის ნაფეხურებში არ ჩამეკრა ფეხი. საცოდავი ჩემი ფეხსაცმელები! შარვალი წინდებში ჩავიტანე, მაგრამ არც ამან მიშველა: მუხლებამდე ტალახში ვიყავი ამოთხვრილი. ეს არაფერი, — ვიმშვიდებდი თავს, — ჩავალ და ბეზიას კერიაზე გავთბები-მეთქი.

ულელტეხილზე გავედი. სველი თოვლი ადგილ-ადგილიდო, გეგონებოდა, ვილაც დაუდევარ მკერავს მიტკლის ნაკუწები აქა-იქ დაუყრიაო. აქედან კარგად მოჩანდა მდინარე ულისი. მე და ჩემი ტოლი ბიჭები ზაფხულობით ამ მდინარეში ვბანაობდით ხოლმე. სოფელიც გამოჩნდა, ბეზიას სახლიც გავარჩიე, გვერდით მიშენებული ფაცხაც-ფაცხის თავზე კვამლი ტრიალებდა. „ნეტავი რას აკეთებენ ახლა მოხუცები, — ვფიქრობდი გუნებაში, — ბიძია ალბათ ბოსელში საქმიანობს, ბიცოლა ქათამს წვავს. ქონინაკვერცხლებზე იღვენთება. ნაკვერცხლები შიშინებს და მადის აღმძვრელ მოლურჯო კვამლს უშვებს. ბეზია აბისტას ხარშავს. მეზობლის ქალებიც იქ არიან; ნაცარში წაბლს შუშავენ და თან სამხიარულო ამბებს ჰყვებიან“. დიახ, ბეზიას სახლში მუდამ ასეა!

აი, მივედი კიდეც. ფრთხილად შევალე ჭიშკარი: მინ-

დოდა მოულოდნელად წავდგომოდი მოხუცებს თავზე
უფრო გაუხარდებათ-მეთქი, მაგრამ ბებერმა ნაგაზმა მი-
ნამ შემამჩნია და მიცნო. ჩემდა გასაკვირად, მინას მხია-
რულად არ შეუყვებია და არ მიუხარებია მოხუცებისთვის
ჩემი მისვლა. ნაგაზი მუხლებზე გამეხახუნა და ძირს დაშ-
ვებული ბირკავჩაკრული კუდი გააქიცინა, მერე სამზარეუ-
ლოსკენ წახანხალდა და გაუბედავად შეჩერდა ზღურბლ-
თან, „საბრალო მინა, ნუთუ ისე დაბერდი და დაჩაჩანაკდი,
რომ სიხარულისა და აღტაცების გამოხატვა აღარ შეგიძ-
ლია! ამ ნახევარი წლის წინ რომ მოვედი, ზედ მახტებოდი,
სახეში მწვდებოდი, ცდილობდი, აგელოკე, ჩემს გარშემო
ხტოდი, ცეკვავდი; სიხარულით შემეგებე, ახლა კი... ახლა
რაღა დაგემართა?“ — გავიფიქრე გუნებაში. ძალღი ნაღვ-
ლიანი თვალებით მიყურებდა, მაგრამ მე ახლა იმისი უგუ-
ნებობის მიზეზის გასარკვევად არ მეცალა. შევალე ფაცხის
კარი. იქაურობა ბოლით იყო გამოჭედილი და უჩვეულო
უწესრიგობა სუფევდა. კერასთან შავტანსაცმლიანი ქალი
ტრიალებდა. ნედლი შეშა შიშინით იწვოდა.

სახეზე ღიმილი შემაშრა.

— ჩვენები სად არიან?

ქალი წელში გასწორდა და შეშინებულმა შემომხედა.

— უიმე, ვეღარ გიცანი!.. შენ ნანდუს შვილიშვილი
არა ხარ?.. საწყალი ნანდუ, როგორ გნატრულობდა!..

გავშრი. თავზე თითქოს ცივი წყალი გადამასხეს.

— რა დაემართა?

— სახლში წევს. ორივე ფილტვის ანთება აქვს... გა-
დარჩენის იმედი...

სახლისკენ გავიქეცი. ბებიას ოთახი ხალხით იყო სავ-

სე. თამბაქოს ბოლი იდგა. საწოლთან მივედი. ბებიას თვე-
ქვეშ ბალიში აღარ ედო. ეს იმას ნიშნავდა, რომ მისი სი-
ცოცხლის უკანასკნელი წუთები დამდგარიყო. თვალცრემ-
ლიანი მის წინ მუხლებზე დავეშვი.

— რა დაგეშვართა, ჩემო საყვარელო ნანდუ? — გამხ-
დარ ხელებზე ხელი მოვუთათუნე და შუბლზე ვაკოცე.

— დედი, შეხედე, შვილიშვილი მოგივიდა... ხომ ნატ-
რობდი, ნეტავი მოვიდოდესო! — ჩასძახოდა ბიძაჩემი.

ბებიას გაყინული, დანაოჭებული სახე შეინძრა, ქუთუ-
თოები ნელ-ნელა გაეხსნა. მომაჩერდა, დიდხანს, ძალიან
დიდხანს მიყურა. მისი თვალების სიღრმეში ცნობიერების
ნიშანწყალი გაჩნდა. სახეზე სიხარული... არა, სიხარულის
გამოსახატავად ძალა არ ეყო... კმაყოფილების შუქი მოე-
ფინა... მიცნო!

— მოხვედი, გენაცვალე, — დაიჩურჩულა.

— ჰო, ნანდუ, მოვედი. გული არ გაიტეხო. ახლაც
ექიმს მოგიყვან... ექიმი უეჭველად მოგარჩენს! — ვაიმე-
დებდი ბებიას და ჩემი სიტყვებისა მჯეროდა.

— ჰო, გენაცვალე... — ჩურჩულებდა ბებია.

რამდენიმე წუთში ბებიამ ცოტა მოიხედა, თითქოს გა-
მოცოცხლდა. მოხუცები ამბობდნენ: აი, ხედავ, შვილი-
შვილი ჩამოუვიდა და უკეთესობა დაეტყო, მალე მორჩე-
ბაო.

ბიძიამ მეზობლებს სთხოვა, წასულიყვნენ და დაესვენ-
ნათ — მათ მთელი ღამე ავადმყოფის საწოლთან გაატა-
რეს. მეზობლებს გარეთ გავყევით. ბიცოლამ კვარი მალლა
ასწია, რომ გზა კარგად გაენათებინა. ცეცხლის ენის ირგ-
ვლივ თოვლის ფიფქები ირეოდა. შორიდან მდინარის

ნაცნობი შხუილი ისმოდა. ბიცოლა შინ შევიდა, მე და ბიძია კი პარმალთან დავრჩით. ბიძია მონადირეა და მთელი მენლად ელოდება ხოლმე პირველ თოვლს. მას ისევე ემარჯვება თოვლში კვალის ამოცნობა, როგორც მე წიგნის კითხვა, მაგრამ ახლა ნადირობისთვის არა სცხელოდა.

— წავალ, ექიმს მოვიყვან... ახლავე წავალ! — დავფაცურდი მე.

— ექიმი გუშინ გყავდა. დღეს აღარ წამოგყვება, — წყნარად მითხრა ბიძიამ.

— რატომ არ წამომყვება?

— ხომ ხედავ, რა გზა გვაქვს! ეშმაკმა იცის, როდის ველირსებით წესიერ გზას!

— ცხენს წავიყვან, — არ ვიშლიდი ჩემსას.

— სულ ერთია, მაინც არ წამოგყვება. ცხენიც შევთავაზე, მაგრამ უარი თქვა, უნაგირზე ჯდომა არ შემიძლიაო. ფეხით კი ექვს კილომეტრზე მეორედ აღარ წამოვა, გეტყვის, რა ვქნა, მძიმე ავადმყოფებს ვერ მივატოვებო. მეზობლის ბიჭი გავგზავნე ცხენით ქალაქში: წამალი დავაბარე. ვინ იცის, როდის დაბრუნდება ამ წყეული გზის გადამკიდე.

ჩემი უსუსურობა მტანჯავს. თვალეები მენამება. „წყეული გზა!“ — ვიმეორებ გუნებაში. საავადმყოფოში ბებიას ხელად მოარჩენდნენ, მაგრამ ასე დასუსტებული როგორ ჩავიყვანო საკაცით შარამდე, მერე კი იმ ოღოროღორო გზით — ქალაქამდე. სიმწრისაგან ხელეები მოვმუჭე. ოთახში შევედი.

— დაწექით, ჩემო კარგებო, ახლა უკეთესად ვარ, — გვთხოვა ბებიამ. — ბიჭს თბილად დაახურეთ.

მე და ბიძია ზალაში დავწექით, ბიცოლა კი ბებიასთან დარჩა. ვიწექი და ვფიქრობდი, ვუსმენდი ულისის მხუილს. სიზმარი ვნახე: ვითომ ექიმი ვიყავი; ბებია გავსინჯე და რალაც წამალი დავაღვივინე. წამლის დაღვევა და ბებიას მორჩინა ერთი იყო. ბებია წამოდგა. ყველას გვიხაროდა და ვკოცნიდით. მეზობლები ამბობდნენ: აი, ნამდვილი ექიმი! სოფელში სწორედ ასეთი ექიმი გვჭირდებოდა.

კარგ გუნებაზე გამეღვიძა. თენდებოდა. ბიძიას საწოლი ცარიელი იყო. სასწრაფოდ ჩავიცვი და ბებიას ოთახისკენ გავეშურე. ოთახში არ მიშვებდნენ.

— კვდება, ნუ შეხვალ, არ არის კარგი მომაკვდავის ყურება, — მირჩევდა საზარელი შაოსანი ქალი.

ქალი ჩამოვიცილე და ოთახში შევედი. ბიძია და ბიცოლა მომაკვდავს სასთუმალთან ედგნენ. მათ სახეზე მორჩილება ამოვიკითხე, მორჩილება იმის წინაშე, რაც უნდა მომხდარიყო. ბებია ნანდუს ჩემი ნაყიდი შალი ეხურა.

— ჩემო საყვარელო ბიჭო... თბილად ჩაიცვი, არ გაცივდე.. შალი მიყიდე... მადლობელი ვარ... ძალიან თბილია... დაგაქციე და ეგ არის...

ბებია ძლივსლა ლაპარაკობდა, ხმა თანდათან მიუსუსტდა.

— ახლა ყველანი წადით, შენ კი დარჩი, — მტკიცე ხმით უთხრა ბიძიას, თავის უფროს ვაჟიშვილს.

ოთახიდან გამოვედით, მაგრამ ყური ბებიასკენ გვეჭირა.

— ნან ჩუკა, გტოვებთ. ერთად არ დავბადებულვართ, რომ ერთად დავიხოცოთ. მე დედა ვარ და თქვენზე ადრე უნდა მოვკვდე. აბა, თქვენ იცით, სტუმართმოყვარეობის

წესი არ შელახოთ... ბიჭს ჩემს კუბოსთან ღამე არ გააუთე-
ვინოთ, გაუფრთხილდით ყმაწვილს...

მე ველარ მოვითმინე და ბებიასთან შევევარდი. ვეხვეწე-
ბოდი, ნუ მიგვატოვებ-მეთქი. ბებიამ სუსტად გაიღიმა:

— მე არ ვკვდები, შვილო; ვიდრე თქვენ ცოცხლები
ხართ, მეც ვიცოცხლებ... მხოლოდ ძალიან დავიღალე და
მინდა დავისვენო... თავს გაუფრთხილდი...

ნანდუს უნდოდა შალი წაეხურა, მაგრამ ხელი უსი-
ცოცხლოდ ჩამოუვარდა საწოლიდან. ბიძიამ ფრთხილად
აიღო მისი ხელი და მკერდზე დაადო.

— გააჩერეთ მანქანა!— შევძახე მოგონებებით გაბრუ-
ებულმა.

მეგობრები გაცეცხლები მიყურებენ. გადმოვდივარ
მანქანიდან და ქვით შემოლობილ საფლავთან მივდივარ.
პატარა, სადა ქვაზე ამოკვეთილია წარწერა: „აქ განისვენ-
ნებს ნანდუ. 1951 წელი 28 დეკემბერი“. ნაცნობი კოლმე-
ურნე მოდის ჩემთან და მთხოვს, წამოზრძანდით ჩვენთან,
დაისვენეთო. უარს ვეუბნები — ძალიან გვეჩქარება-მეთქი.

— შენზე ერთი სასიხარულო ამბავი გავიგეთ — ახალ
მალაროში ექიმად დანიშნესო. მართალია?

— მართალია, — უნებურად ბებიას საფლავს გადავხე-
დე. — მაგრამ მე ყველა თქვენს სოფელს ვუმკურნალებ.
როცა დაგჭირდეთ, გამომიძახეთ ხოლმე.

გზა განვაგრძეთ. ფიქრებით ისევ ბებიასთან ვარ: „ექი-
მი რომ მოგვეყვანა, იქნებ დღესაც ცოცხალი ყოფილიყო.
ახლა მე თვითონ ექიმი ვარ, სოფლამდეც მშვენიერი შარა-

გზა მიიმართება, მაგრამ ჩემი საყვარელი ბებია ნანდუ
ცოცხალი აღარაა“.

სწორ, მოასფალტებულ გზატკეცილზე მიქრის ჩვენი
მანქანა; მთებისკენ, ახალი მაღაროსკენ მიგვაქროლებს. ამ
გზაზე იყო, ოდესღაც სიტყვაძუნწმა შოფერმა სიბრაზისა-
გან რომ გადააფურთხა. „ეჰ, გზაო, გზაო, მართლაც დიდი
მნიშვნელობა გაქვს ადამიანის ცხოვრებაში!“ — ვბუტბუ-
ტებ ჩემთვის.

მ ზ ი ა

2
11

პოკისპირულად წვიმ-
და. ლაბადაწამოსხმუ-
ლი შამილი მზიას ჭიშ-

კარს მიუახლოვდა. მცენარეულობა ხასხასა და ქორფა იყო. ხეების ტოტებში, რომლებიდანაც წყალი წურწურით ჩამოდინდა, კაშკაშა სინათლე ატანდა. ხეების ტოტები ერთმანეთში გადახლართულიყვნენ. წვიმის მსხვილი წვეთები მწიფე ალუჩასავით ცვიოდა ძირს.

— ეტყობა, ჯერ არ დაწოლილა.

შამილმა ჭიშკარში ხელი შეყო, ურდული გასწია, კარი ფრთხილად გააღო და ეზოში შევიდა. ჭიშკარი წვიმისაგან გაყდენთილი და დამძიმებული იყო. იგი ძალიან ფრთხილად მიდიოდა, ეშინოდა, ძალლი არ სცემოდა ფეხებში. ასე გაჭირვებით მიუახლოვდა სახლს, ფანჯარას აეკრა და პატარა ოთახს თვალი მოავლო. მზია საწოლზე გულადმა იწვა, ფუშფუშა თმა ბალიშზე გაშლოდა, ერთი ხელი თავქვეშ ამოედო, მეორეში კი წიგნი ეჭირა და კითხულობდა.

შამილი ფანჯარას მოშორდა, კიბეზე ავიდა და დააკაკუნა.

— ვინა ხარ? — გამოსძახა მზიამ.

— მე ვარ, მზია, — ჩუმად უპასუხა შამილმა, ეშინოდა, ძალღი არ გაეღვიძებინა.

— გეკითხები, ვინა ხარ? — გაიმეორა მზიამ.

„ნუთუ მზიას ასე მკვახე ლაპარაკი შეუძლია?“ — გაიფიქრა შამილმა.

— მე ვარ, შამილი!

ამ დროს აივნის ქვევიდან ძალღი გამოვარდა ღრენით, შამილს ფეხებში ეცა და მზიას რომ იმავე წამს კარი არ გაეღო, ღამის სტუმარს სულ დაკბენდა.

გალუმპული შამილი დაბალჭერიან ოთახში შევიდა.

— საღამო მშვიდობისა! — თქვა შამილმა, როგორც კი სული მოითქვა.

— მშვიდობა ნუ მოგეშალოს, ამ თავსხმაში რამ მოგიყვანა?

— ჰო, რა ვიცი... — უთხრა მან და ლაბადა მოიხსნა. — ძალღი მართლაც ავი გყოლია! — გაიღიმა. — შენ რომ არა, აუცილებლად დამგლეჯდა.

— შემეცოდე, თორემ კარს არ გაგიღებდი.

— რატომ? ჩემი მოსვლა არ გესიამოვნა?

— ხომ იცი, მარტოხელა ქალთან შუალამისას მისვლა უხერხულია. მეზობლები პატივს მცემენ, ვუყვარვარ კიდევ, მაგრამ თვალყურს მადევნებენ, მითვალთვალევენ. ძალღის დაყუფებისთანავე ჩემზე წინ გარეთ ისინი გამოცვივდებიან ხოლმე.

შამილი ერთ ხანს ასე იდგა. მერე თმაზე ხელი გადაისვა, სველი სახე ცხვირსახოცით შეიმშრალა და ლაბადა მოკიდა. მასპინძელს, დაჯექიო, ერთხელ არ უთქვამს. მზიას ხალათის კალთები ხელით ეჭირა, სახეზე თმა ჩამოშლოდა და ისე გარინდებული იდგა, თითქოს რაღაცის მოფიქრებას ცდილობსო.

— მაშინ, წაყალ.

— რახან მოხვედი, დაჯექი. — მზიამ სკამი მიუწია და ოთახიდან გავიდა. მალე შემობრუნდა და სტუმარს გვერდით მიუჯდა. გააბეს საუბარი. ლაპარაკობდნენ მუშაობაზე, სკოლისა და ინსტიტუტის წლებზე, ამხანაგებზე...

შამილი ალბომს ფურცლავდა.

— მზია, ეს ლამაზი გოგო ვინ არის? — ანიშნა ერთ-ერთ სურათზე.

— მოგეწონა?

— ასეთი გოგო როგორ არ მოგეწონება!

— გათხოვილია, დაგაგვიანდა, — გაეცინა მზიას.

— მომკალი და ესაა. ვინ არის?

— ჩემი მულია.

— არა, მართალი მითხარი.

— მართალს გეუბნები, ჩემი მულია, ოჩამჩირეში ცხოვრობს.

— შენი არაფერი მესმის, რას ამბობ!

— იმას, რასაც გუშინ საღამოს გეუბნებოდი.

— კი მაგრამ... ის სადღაა?

— ომში დაიღუპა. — მზიას სახე მოედრუბლა.

შამილმა პაპიროსი პირში ჩაიდო. მზიას ისე მისჩერებოდა, თითქოს პირველად ხედავსო.

— კარგი, მაგრამ მაშინ რამდენი წლისა იყავი?

— თვრამეტის... სკოლაში ერთად ვსწავლობდით. სადაც არაა...
ლა რომ დავამთავრეთ, დავქორწინდით. სამი თვის შემდეგ
ომში წავიდა. წელიწადიც არ იყო გასული, რომ მისი და-
ლუპვის ცნობა მივიღე.

— და იმის შემდეგ სულ მარტო ხარ? ასე მარტო ყოფ-
ნას როდემდე აპირებ?

მზიამ ვაქს ალბომი უხმოდ ჩამოართვა, გადაფურცლა
და რომელიღაც სურათი ამოიღო.

— აი, ჩემი მეორე ქმრის სურათი.

„ღმერთო, ნუ გადამრევ“, — გაიფიქრა დაბნეულმა შა-
მილმა.

— სად არის ახლა?

— ჩემთან კი არ არის და... ვერ შევეთვისეთ ერთმა-
ნეთს. სანამ შემეძლო, ვითმინე...

— რა გქონდათ გასაყოფი?

— უშვილობა...

„ღმერთო, როგორ უცებ დამთავრდა ყველაფერი“, —
ფიქრმა გაკენწლა შამილი. მზიას შეხედა, მაგრამ უკვე
სხვა ქალად მოეჩვენა, სადღა იყო მისი გაბუტული ტუჩე-
ბი, საყვარელი თვალები, ბავშვური ნიკაბი. სული ძლივს
მოითქვა.

— დიდი ხანია, რაც მეორე ქმარს გაშორდი?

— წელიწადია.

— აქაურია?

— ქუთაისელია. მეც იქ ვიყავი. ამ სახლში ჩემი მული-
ცხოვრობდა. დიდი ხანი არ არის, რაც გათხოვდა. ჰოდა,
მეც ჩემი პირველი ქმრის სახლში დავსახლდი სამუდა-

შოდ. — მზია მცირე ხანს დადუმდა. — ეჰ, ბედი იმას სწყალობს, ვინც ბედნიერების ფასი არ იცის. უცხოსთან ვცდობ მხიარული ვიყო, ხოლო როცა მარტო ვრჩები, დავტირი ჩემს ბედს. მშობლები ადრე გარდამეცვალა, ჩემი ძმა შენი ხნისა იყო...

— რა დაემართა?

— ომში დაიღუპა.

— წყეულმა ომმა რამდენი სიცოცხლე შეიწირა.

კარგა ხანს ორივე უხმოდ იჯდა. სიჩუმე კედლის საათ-მა დაარღვია, უკვე ღამის პირველი საათი იყო.

— უჰ, პირველი საათი ყოფილა! — თქვა მზიამ.

— წასვლის დროა, — შამილი ადგა.

— მადლობელი ვარ, რომ მინახულე. თუმცა ჩემთან არც მოისვლება. სახლს პატრონის ხელი აკლია. ხედავ, სახურავიდან წყალი ჩამოდის.

— გულს ნუ გაიტეხ, სახურავის გადამხურავიც გამოჩნდება! — უთხრა შამილმა დამშვიდობებისას.

— ცხოვრებაში ბევრ სიძნელეს შევხვდი, შევეჩვიე კიდევ.

შამილი ერთ ხანს მის ხელს ხელიდან არ უშვებდა, არც მზია ცდილობდა ხელის განთავისუფლებას. შამილს სურვილი ჰქონდა, მოხვეოდა, მკერდში ჩაეკრა ქალი, მაგრამ...

დანაკლისზე, მწუხარებაზე ნაღვლიანი ლაპარაკის შემდეგ მგზნებარე გრძნობების გამომჟღავნება ურიგო ეჩვენა და სიტყვა არ უთქვამს, მზიას ალერსიანად შეხედა, მშვიდობის ღამე უსურვა და წავიდა.

●

შამილი იმ ღამის შემდეგ მზიას ხშირი სტუმარი იყო.
„ვაითუ მეზობლებმა დაინახეს, რას იფიქრებენ?“ —
ფიქრობდა ხშირად შეშფოთებული მზია.

მაგრამ დრო გადიოდა და მზიაც თანდათან დამშვიდ-
და. ძალღიჯ აღარ უყეფდა შამილს. როგორც კი დაინახავ-
და, სიხარულით მივარდებოდა, ეთამაშებოდა, კუდის ქი-
ცინით გარშემო ურბენდა მანამ სახლამდე არ მიიყვანდა.

დღეები გადიოდა. „ნეტა როგორ დამთავრდება ყველა-
ფერი? — ეკითხებოდა თავის თავს მზია. — დღეს თუ არა,
ხვალ მაინც გავუმჟღავნებთ ერთმანეთს გულისნადებს“.

მზიამ ძალიან ბევრი მწუხარება ნახა. მისი პირველი
ბედნიერება ხანმოკლე გამოდგა. მეორედ კი შეცდა. დედ-
მამა, ძმა... დიდი უბედურების გადატანა მოუხდა. უნდო-
და ახლა მაინც ჰქონოდა საყვარელ ადამიანთან მყუდრო
ცხოვრება.

●

შაბათს მზია ვაშლის ხის ქვეშ მურაბას ხარშავდა. ის
იყო გაიფიქრა, კარგი იქნებოდა დღეს შამილს დაერეკაო,
რომ ჭიშკარში შეხვეულებით დატვირთული შამილი გა-
მოჩნდა. მზია გაოცდა, წამოდგომისთვის ძალა აღარ იყო.
შამილი ასე დღისით მზისით ჯერ მასთან არასოდეს მო-
სულა.

— გამარჯობა! მურაბას ხარშავ? — ხალისიანად ჰკი-
თხა მან.

— ნასვამი ხარ? აქეთ წამოდი! — მზია შინისაკენ გა-
ემართა.

— ამ სიციხეში ოთახში დავიხრჩობით. აქ ჯობია, გრი-
ლა. ეს გამომართვი... მე კი ამ ჩაყვითლებულ მსხალს მთვ-
წყვეტ, — უთხრა შამილმა და მზიას შეხვეული გაუწოდა.
ქალმა გახსნა— შიგ შოკოლადი, სუნამო და წვრილი ლურ-
სმანი აღმოჩნდა. მზიას გაელიმა.

— რა გაცინებს?

— ამდენ რამეს თავი სად მოუყარე?

— კამფეტები გასტრონომში ვიყიდე, ერთად შევჭამთ,
სუნამო საკუთრივ შენ მოგართვი, ლურსმნებით კი სახუ-
რავს შეგიკეთებ, — უბასუხა შამილმა. ეტყობოდა, ღვინო
თანდათან ეკიდებოდა.

— შამილ, წამოდი, დაწეჭი, დაისვენე!

— არა, ვინმემ რომ იკითხოს, შენთან ვის სძინავსო?..
არა, არ დავიძინებ. დროზე რომ არ გამელვიძოს?

„ჩემი გამოცდა უნდა“, — გაიფიქრა მზიამ.

— სად დალიე?

— იქ! — უთხრა შამილმა და ხელი ჭიშკრისკენ გაიშ-
ვირა.

შამილმა თვალეები გადაატრიალა. „უმჯობესია შინ შე-
ციყვანო და დავაწვინო. ფეხზე ძლივს დგას“ — გადაწყვი-
ტა მზიამ.

— არ დავიძინებ... სახურავს შეგიკეთებ... ჩემი ამხა-
ნაგები ქორწილში წავიდნენ, მე კი არ გავყვევი. გესმის,
მზია, ვერ წავედი, იმიტომ, რომ შენ აქ მარტო მეგულებო-
დი. მე შენ მიყვარხარ. მერე რა, რომ ჩემზე უფროსი ხარ,
ორჯერ განათხოვარი, მე შენ მიყვარხარ, გესმის, მიყვარ-
ხარ!

— შამილ, ახლა დაიძინე, მერე ვილაპარაკოთ.

— რა დროს ძილია.

— გთხოვ, შამილ, ხმას ნუ უწევ...

— მიპასუხე, გიყვარვარ? თორემ ისეთ ღრიალს ავტებს...

— მიყვარხარ, მიყვარხარ. დაწეპი-მეთეპი! — მზიამ დიდი გაჭირვებით შეიყვანა ოთახში და ლოგინში ჩააწვინა.

— ეს საბანი რომ დაგიჭმუჭნო?

— დაჭმუჭნი და დაჭმუჭნე, რა დიდი ამბავია!

— თუ გიყვარვარ, მაკოცე, მაკოცე შუბლზე. აი, აქ... — შამილმა შუბლზე თითი დაიდო. მზია დაიხარა და აკოცა. შამილმა ხელები მოხვია და თავისკენ მიიზიდა.

— ჩემო მზია! — წარამარა გაიძახოდა, თან უკოცნიდა ჯელს, თვალებს, ლოყებს.

— შამილ, კმარა, შამილ! — ეუბნებოდა მზია.

— სიმთვრალეში ნუ ჩამომართმევ, მზია, ძალიან მიყვარხარ.

მზია ხელიდან დაუსხლტდა და ეზოში გავარდა.

დაბინდებამდე მზია ეზოში ფუსფუსებდა. მურაბა ქილებში ჩაასხა, თავი მოუკრა და შეინახა. განგებ ხმაურობდა, იქნებ შამილი გავადვიძოო, მაგრამ სტუმარს მაგრად ეძინა.

მზიამ ოთახში სინათლე აანთო. შამილს არაფერი გაუგია. ქალი ერთ ხანს გაუნძრევლად იდგა. „როგორ მოვიქცე.

გავაღვიძო თუ არა? თორმეტ საათამდე კიდე მოვიცდი, ძილში სიმთვრალე გამოუნელდება...“

მზია გავიდა, ვახშამი მოამზადა, თავი გამოიკობტავა და მეორე ოთახში ტახტზე წამოწვა. უნდოდა წიგნი წაეკითხა, მაგრამ გული ვერ დაუდო, სულ შამილზე ფიქრობდა. „ახლა რომ შემოვიდეს და მითხრას, ცოლად წამომყევნიო, რა ვუპასუხო? — ეკითხებოდა თავის თავს მზია. — მივცე თანხმობა, თუ არა? ახალგაზრდაა, ლამაზი, ჭკვიანი, განათლებული. კარგი მშობლები ჰყავს, მე დედ-მამის მაგივრობას გამიწევენ, მაგრამ... იქნებ შამილი სულ სხვას ფიქრობს? არა მგონია“.

თვალები მიელუღა, წიგნი ნელ-ნელა ხელიდან გაუცურდა და ჩაეძინა...

უცებ რაღაც რახუნნი ჩაესმა. მზია წამოხტა, ირგვლივ მიმოიხედა. ოთახში არავინ იყო, სინათლე კვლავ ენთო.

მზია აივანზე გავარდა. მურია კართან იჯდა და იქექებოდა.

მზიამ ახლა შამილის ოთახის კარი გააღო. სინათლე ჩამქრალი იყო. ხელი გაიწოდა და შუქი აანთო. შამილი გაშლილ ლოგინში იწვა.

„ახლავე გავაღვიძებ, ვეტყვი, წავიდეს, — ფიქრობდა მზია. — არა, სირცხვილია. ცუდი ხომ არაფერი გაუკეთებია და რატომ გავაგდო. ღვინო ვის არ ათრობს...“

ქალმა გადახედა ტაბურეტს, რომელზედაც შამილის მთლად დაჭმუჭნული შარვალი ეგდო. მზიამ აიღო შარვალი და მეორე ოთახში გავიდა. გაწმინდა, გააუთოვა და ისევ ტაბურეტზე დადო. მერე შუქი ჩააქრო, კარი ფრთხილად გაიხურა და თავის ოთახში დაბრუნდა. რამდენიმე

ხანს იდგა და ყოყმანობდა—დაწოლილიყო, თუ არა დასვენდებოდა დაწოლა არჩია. გადაწყვიტა, წამსვე დავიძინებ, რომ სულ დილით ადრე ავდგეო.

ნაშუალამევის ორი საათი იყო, ძილი კი არ ეკარებოდა.

— მზია! — შამილის ხმამ ღამის მყუდროება დაარღვია.

მზია საწოლში წამოჯდა, გული საშინლად უცემდა.

— მზია, გძინავს? — გაისმა ისევ.

„ხმას არ გავცემ, იქნებ დაეძინოს“.

— მზია თუ არ გძინავს ჩემთან გამოდი, გთხოვ...

მზია ლოგინიდან წამოხტა, სინათლე აანთო, ხალათი მოისხა და ოთახში შევიდა. შამილი გადაფითრებული იწვა.

— მზია, მაპატიე, რომ არ წავედი... რომელი საათია?

— მესამე დაიწყო, — უპასუხა მზიამ.

— მაპატიე... — კვლავ გაიმეორა შამილმა. — ზედმეტი დავლიე, ამაზე ლაპარაკი უკვე გვიანაა. დღეიდან არც ერთ წვეთს პირში არ ჩავუშვებ... ოჰ... — შამილმა გულზე იტაცა ხელი, თითქოს ვინმემ დანა ჩასცაო.

— რა მოგივიდა? — მივარდა მზია.

— არაფერი. — შამილს გულზე ხელი ედო, თითქოს იმ ცეცხლის ჩაქრობა სურდა, რომელმაც მოსვენება დაუკარგა. მზიამ სასწრაფოდ ვალიდოლი მიუტანა.

— გული დიდი ხანია გაწუხებს?

— ორი წელიწადია. დავლევ თუ არა, ცუდად ვხდები. პირველად რომ გამეღვიძა, წასვლა დავაპირე... მაგრამ ვერ შევძელი.

— გულზე სველი ტილო ხომ არ დაგადო?

— კარგი იქნება.

მზიამ მაისური გადაუწია და სველი ტილო გულზე დაადო.

— ჩემს გვერდით ჩამოჯექი!

მზია გაუბედავად ჩამოჯდა.

— ხელი დამადე, შენი ხელი უფრო მიშველის.

შამილი თვალს არ აშორებდა ქალს.

— მზია, გახსოვს დღეს რაზე გელაპარაკე? კიდევ გაგიმეორებ, გინდა ჩემი ოჯახის დიასახლისი იყო? — შამილი მზიას ხელს სულ უფრო და უფრო ძლიერად იკრავდა გულში.

— შენი მშობლები რას იტყვიან, ქმარგაყრილი ქალი რომ შეირთო?

— ვინც მე შემიყვარდება, იმათაც შეუყვარდებათ. ამის ჯავრი ნუ გაქვს.

— ცხოვრება გაცილებით უფრო რთულია, ვიდრე გეჩვენება. ასე რომ არ იყოს, ახლავე გამოგყვებოდი...

— მზია, მითხარი, სანუგეშოდ ერთი სიტყვა მაინც მითხარი!

— აბა რა უნდა გითხრა?

მზიას საფენი ხელიდან გაუვარდა. დაიხარა, რომ აელო. ვერ შენიშნა, როგორ გაეხსნა ხალათი. შამილმა თვალი მოჰკრა მის ბროლივით მკერდს... სისხლი თავში აუვარდა. ქალს ხელი სტაცა და გულში ჩაიკრა.

— შამილ, შამილ!

— მზია!

— შამილ, რას სჩადი, შემიბრალე, შამ... — ჩამიჩუმი არ ისმოდა. მხოლოდ კომშის ტოტი ელამუნებოდა ფანჯრის მინას, თითქოს შინ შესვლას ლამობსო.

...შამილს გამოეღვიძა. თავი უბრუოდა. ფანჯრიდან ლამის უხმო მოწმე, კომშის ტოტი იყურებოდა. მის მკლავზე მზიას თავი ედო. თმის რამდენიმე კულუღი სახეზე ჩამოშლოდა, ტუჩები ოდნავ გაფითრებოდა. შამილმა ფრთხილად, სათუთად აკოცა მზიას. ქალმა თვალები გაახილა.

— შამილ, ისევ აქა ხარ?

— შენ გეგონა, ჩემს მარჯვენას, თავქვეშ რომ გედო, გამოვაძკრენდი... ავდგებოდი და წავიდოდი?.. ასე გეგონა?

— მაშ რას ფიქრობ?

— იცოდე, ბედნიერებას წუთიერ სიამოვნებაში როდი ვეძებ. მე მხოლოდ მაშინ ვიქნები ბედნიერი, როცა მეცოდინება, რომ შენი თმა, შენი ხელები, ყელი, თვალები, ყველაფერი ჩემია. მე მინდა, შენი თვალები დღე და ღამ მხოლოდ ჩემთვის ანათებდნენ. მე მინდა, ჩემი სახე ყოველ დილას გრძნობდეს შენი თბილი ბაგეების შეხებას. მე მინდა, შენ ყოველთვის გესმოდეს ჩემი ხმა, ჩემო თვალისჩინო, ჩემო მზია!

— არ გინდა, შამილ, ასე მგონია, გაზეპირებულ ფრაზებს იმეორებ...

— დიახ, გაზეპირებულია. ეს სიტყვები ჩემმა გულმა გაიზეპირა...

— ახლა კისლოვოდსკში მივდივარ. ჩამოვალ და ვიქორწინებთ. პირობას გაძლევ, წვეთ სასმელს არ დავლევ. ნახავ, როგორ გამოჯანმრთელებული დავბრუნდები.

ორივეს გაელიმა.

მზია ადგა და შამილს საუზმე გაუმზადა.

პირველი კოვზის ალებისთანავე შამილი მოგონებებმა გაიტაცეს. რამდენი ხანია ასე გემრიელად არ უსაუზმია. რამდენი ხანია მისთვის არავის უთქვამს: ეს ჭამე, იქნებ ეს გესიამოვნოსო?

— ძალიან მომეწონა შენი პურ-მარილი. მეფურად ვისაუზმე...

— შეგერგოს.

— აბა, ახლა კი წავალ. — შამილმა ჭიშკარი გააღო და გზაზე გავიდა.

მზია რამდენიმე ხანს აივანზე იდგა და ჭიშკრისაკენ იცქირებოდა. „აი ჩემი საბედო ვინ ყოფილა!“ — გაიფიქრა მან.

ბადრას კარ-მიდამო საშინელმა კივილმა შესძრა. მეზობლები იქითკენ გაეშურნენ.

— რა გაკვივლებს, ჯერ სინამდვილე გავიგოთ... — ამ-შვიდებდა ქმარი მოხუც ქალს, რომელიც თმაგაშლილი ეზოში აქეთ-იქით აწყდებოდა.

— რა მოხდა, რა? — ეკითხებოდნენ მოსულები.

— შამილი მომიკვდა, მეზობლებო, შამილი... თქვენ ჩემზე ნაკლები ამაგი კი არ მიგიძღვით. იმედი არ გაგვიმართლა, შეგვარცხვინა .. — მოსთქვამდა დედაკაცი.

— დიდუ, დამიდგეს თვალები... რა მოხდა? — შეიცხადეს მეზობლებმა.

— დამშვიდდით, რა დაგემართათ, ხომ არ გადაირიყით, ცოცხალს რას ტირით! — დასჭყვივლა ვილაცამ. — ბით, დამშვიდდით-მეთქი. ხალხის მაინც შეგრცხვეს, კაფა, შენმა შვილმა ქალი ითხოვა, შენ კი მოთქვამ, ლოყებს იხო-კავ. კივილი კი არა, ქორწილი უნდა გააჩალო!

— ვაი, მაშინ მიწა დამეყაროს, რომ მე იმათ ქორწილი გადავუხადო, იმათი კუბო ვნახე, იმათი. ჯიმა, ჩემი შვილი იმ ოხერი ქალისთვის გავზარდე?! ვასწავლე, ხალხში გამოვიყვანე, შესახედავად ისეთია, ავ თვალს არ ენახვება... ვაი, ვაი, ვაი, საქვეყნოდ თავი მომჭრა... ეს რა გავიგე... ოთხჯერ განათხოვარი ქალი. ნუთუ იმ უსირცხვილო ქალის გარდა უბედურმა ჩემმა შვილმა სხვა ვერავინ ნახა?.. — კაფას ცრემლი დაპაღუპით ჩამოსდიოდა.

ბადრა არაფერს ამბობდა, მაგრამ კაფაზე ნაკლებ როდი იტანჯებოდა.

„ვამაყობდი, სოხუმში შვილი მყავს-მეთქი...—ფიქრობდა ბადრა. — მეუბნებოდნენ, შამილის შესაფერი ქალის გამონახვა ადვილი საქმე არააო. იმ ჩემმა დამღუპველმა კი ოთხჯერ განათხოვარი ქალი არჩია ყველას. რაში გამოგვადგება? ალბათ შვილებიც ჰყავს. იქნებ, არც ისეა საქმე, როგორც გვგონია. ვინმეს მიფუგზავნი, გავიგებ ყველაფერს. მე ვერ წავალ, არ შემიძლია. მგონია, გული გამისკდება“...

ერთ დილით, როცა შამილი სამსახურში მივიდა, უთხრეს, ვილაცამ დაგირეკა და ტელეფონის ნომერი დატოვაო. მაშინვე დარეკა.

— მეორე დღეა რაც მზია სამსახურში არ მოსულა. ავადაა. შენი ნახვა უნდა... — უპასუხეს შამილს.

შამილი სწორედ იმ დღეს დაბრუნდა კისლოვოდსკიდან. გაიგო თუ არა, მზია ავადააო, მისკენ გასწია. უკვე აღარ ერიდებოდა, რას იტყოდნენ მეზობლები. როგორც კი ჭიშკარი გააღო, მურია ტყვიასავით მისკენ გაქანდა.

— მურია! აი შე სულელო, ვერ მიცანი? — მიეფერა შამილი. მურიამ კუდი გააქიცინა, შამილს შეახტა, შემდეგ გარს შემოურბინა და სახლისაკენ გაიქცა, თითქოს პატრონს უნდა ახაროსო.

ფოთლები უკვე გაყვითლებულიყო. აქა-იქ საგვიანო ვაშლები ეკიდა. ნიავმა დაუბერა, ფოთლები აშრიალდნენ და ტრიალ-ტრიალით მიწაზე დაეშვნენ...

ატუტუნდნენ მეზობელი ქალები:

— ჩვენი სიძე მოვიდა! — თქვა ერთმა.

— ეტყობა, მოენატრა. აბა რა, ერთი თვეა, ერთმანეთი არ უნახავთ, — თქვა მეორემ.

— ნეტა მართლა ცოლად შეირთავს?

— ამბობენ, შეირთავსო.

შამილი სასტუმრო ოთახში შევიდა, წინ არავინ შეგებებია. მერე საძინებელი ოთახის კარი შეაღო და გაჩერდა. მზია იწვა.

— რა მოგივიდა! — შამილმა შუბლზე აკოცა.

მზია ძალზე ფერმკრთალი იყო, თვალები სიხარულისაგან აუციმციმდა.

— რა მოგივიდა, ხომ არ გაცივდი?

— არა... — უპასუხა მზიამ. — როგორ დაისვენე?

— დასვენებით კი დავისვენე, მაგრამ...

- მაგრამ?.. მოწყენილი ხარ?
- მაგაზე შემდეგ... უჩემოდ როგორ ხარ?
- როგორც ხედავ... ჩემი წერილი მიიღე?
- მივიღე... — უთხრა შამილმა, თან პაპიროსი ამოიღო.

მზია ელოდა, შამილი რას იტყოდა.

— დილით სამსახურში ვჩქარობდი, უცბად ყველასაგან პატივისცემე ხუთ ჩემს თანასოფელელს შევხვდი, — როგორც იყო ამოდერდა შამილმა.—მამაჩემს გამოუგზავნია...

შამილს არ შეეძლო მზიასთვის ეთქვა ყველაფერი, რაც უთხრეს: შენს გვარს ჩირქს ნუ მოსცხებ, მამას ნუ შეარცხვენ, ნუ შეირთავ იმ უგვან ქალსო. თანაც მიღებულნი პქონდა მზიას წერილი, იცოდა, ქალი ორი თვის ფეხმძიმე იყო, შვიდი თვის შემდეგ უნდა მოვლენოდა ქვეყანას მისი სისხლი და ხორცი, მისი გვარის მატარებელი.

— ვიცოდი, რომ ასე იქნებოდა, — მზიას ცრემლი წასკდა.

— ნუ სტირი. ჯერ მომისმინე. ვილაცას მამაჩემისთვის ამბავი მიუტანია, მზია ოთხჯერ განათხოვარია, შვილები ჰყავს, ცუდი ყოფაქცევის ქალიაო, და ხომ იცი...

— თითქოს მწუხარება არ მეყოფოდა, ჩემი ბრალია, არც შენ და არც შენი ოჯახი აქ არაფერ შუაში არა ხართ...

— ჯერ მომისმინე.

— რა უნდა მითხრა, ვიცი, შენ არც ჩემი და არც მამის წყენინება არ გინდა.

— არა. მე ჩემს სიტყვას არ გავტეხ. ცოლად შეგიერთავ. ვის შეუძლია ამიკრძალოს შენი სიყვარული.

— მაშ, ხალხი რატომ გამოგიგზავნა?

— უთხრეს, თითქოს იძულებული ვარ ცოლად შევირთო. ამიტომ ისე უნდა გავაკეთოთ, რომ მამაჩემმა გაიგოს სიყვარულით გირთავ და არა იძულების გამო.

— მერე ჩემგან რა გინდა, რას მთხოვ? — მზია საწოლში სწრაფად წამოჯდა.

— ძნელი სათქმელია, მაგრამ... ბავშვი არ უნდა გაჩნდეს. მე კარგი ექიმი ვიცი. მამას დავარწმუნებთ, რომ შენ სპეტაკი ხარ. განა მერე კი აღარ გვეყოლება შვილები? დამნაშავე ვარ, მაგრამ სხვა გამოსავალი არ არის...

— არა!

— ხალხი რას იტყვის?

— რაც უნდა, ისა თქვას...

— მზია, ნუ ჯიუტობ. იფიქრე ჩემსა და შენს სახელზე, ჩვენს ზნე-ჩვეულებაზე...

— შამილ, მაგას ნუ მეუბნები! შეგვიბრალე მეც და ჩემი ბავშვიც. ჭორებთან არაფერი მესაქმება. ბედნიერი ვარ, რომ დედა ვიქნები, შვილი მეყოლება. იცი, ამას რამდენი ხანი ველოდი.

— ბავშვები მეც მიყვარს.

— რომ გიყვარდეს, განა იკადრებდი ამის თქმას?

— კი მაგრამ, ჩვენ ხომ კიდევ გაგვიჩნდება შვილები.

— ადამიანი თვითონ ქმნის თავის ბედნიერებას. სხვას არავის შეუძლია მისი დახმარება.

— მზია! დამიჯერე, მზია. მამაჩემი უნდა დავარწმუნოთ...

— თუ მამაშენი შეგნებული კაცია, ყველაფერს ნათელი თვალთ შეხედავს, თუ არადა, რაც უნდა, ისა თქვას. დაე, თქვას, რომ ზნედაცემული ქალი ვარ, დაე, თქვას,

რომ მისი ვაჟი ვაცდუნე, დაე. შინ ნუ შემიშვებო, მშენებელს
შვილს სიცოცხლეს ვერ მოვუსპობ.

— თუ მაგრეა, რაც მოგივა, შენს თავს დააბრალე. შენი გულისთვის მამას ვერ დაგკარგავ. ამაზე გული ნუ მოგივა. თუ გინდა, შეგირთო, უნდა დამიჯერო, მამაკაცი ვარ და ოჯახში ქმრის სიტყვა კანონია. არა, ჩვენ ერთმანეთს ვერ შევეგუებით. თავის მოტყუება რა საჭიროა, უმჯობესია, სანამ გვიან არ არის, სათანადო დასკვნა გავაკეთოთ.

— შენ მე გამთელე, სახელი გამიტეხე. ახლა კი, იცოდე, ასე უბრალოდ თავიდან ვერ მომიშორებ. ქარაფშუტა გოგო ხომ არ გგონივარ. ვნახოთ, ვინ ვის მოერევა! — მზია გაბედულად წამოხტა.

— შენს ნამდვილ სახეს აი, ახლა ვხედავ! — წამოდგა შამილიც.

— რა გინდოდა ჩემგან, მე ჩემს გაჭირვებას უხმოდ ვიტანდი, შენს ჩამოსვლას მოუთმენლად მოველოდი, მეგონა, ადამიანი იყავი. — მზიას ცრემლი წასკდა, — წადი. გასწი! რატომ, რატომ არ მიდიხარ?! — შამილი გაქვავებული იდგა და პაპიროსს ნერვიულად აბოლებდა, — რაღას უდგახარ... სულ ერთია, ვერ დამითანხმებ. ჩემი შვილი მე მეკუთვნის. შენ ვინა ხარ!

— მამა ვარ.

— მამა კი არა, მკვლელი ხარ!

— რა დაგიშავე ასეთი?

— ვერ ხედავ, რაც დამიშავე: ჩემი სახელი ფეხქვეშ გათელე, კიდევ მეტიც...

— შენი სახელი შენ თვითონ გათელე. ნუთუ ყველაფერი დაგავიწყდა? — შამილმა ათვალწუნებით შეხედა ქალს.

მზიას თითქოს მეხი დაეცაო, სიტყვაც ვერ დაძრა, ცრემლიც გაუშრა. კარგა ხანს იყო ასე, ბოლოს გამოერყვა და მზის მილს სილა გააწნა.

— უსინდისო! დღეის იქით თვალით აღარ დამენახო. გასწი აქედან, ალბათ შენი შვილიც შენ გემგვანება. ხვალვე წავალ ექიმთან... აღარ დამენახო, უსინდისო... უსინდისო... — იმეორებდა მზია. რისხვისაგან სახე დამანჭოდა.

შამილი თავჩაქინდრული, ბარბაცით ჭიშკრისაკენ გაემართა. შემოდგომის გაყვითლებული ფოთლები ჰაერში ტრიალებდნენ და გზაზე ცვიოდნენ.

აი, უკვე სამი დღეა შამილისგან არაფერი ისმის. როცა ერთად იყვნენ, სამი დღე სამი წამივით გაირბენდა ხოლმე. ახლა კი ეგონა, სამი წელიწადი გავიდაო. მზია დილაადრიან ადგა. თვალეზზე სველი ხელი მოისვა, თავზე თავსაფარი მოიხვია და კარისაკენ გაემართა.

„ჯერ ძალიან ადრეა, ასე დილაადრიან როგორ შევაწუხო, — ჩაილაპარაკა მზიამ. რძე ჭიქაში ჩამოისხა, მოსვა, მაგრამ ისე დაიმანჭა, თითქოს ჭინაქინი დაეღიოს. მერე თავის ოთახში შევიდა და საწოლზე მიწვა. — უფრო ცუდად რომ გავხდე, ვინ მომხედავს, ვინ შემიცოდებს? — მზიას თვალეზი ამოღამებული ჰქონდა, ამ სამ დღეში საშინლად გამოიცვალა, თითქოს დაბერდა კიდეც. — ის კი უდარდელად ცხოვრობს, დადის, ლაპარაკობს, იცინის, იქნებ სხვა ვინმესაც შესციცინებს თვალეზში. მე კი... როგორ ვიტანჯები. იქნებ მართალიც იყო. ვისაც შვილი არა

ჰყავს, განა თავს იკლავს? ბავშვის გულისათვის მსხვერპლად უნდა გავიღო ჩემი პატიოსნება, სინდისი. ახალგაზრდა აღარა ვარ. ბავშვის გაჩენა განა ადვილია. ვაითუ ვერც გადავიტანო. მაშინ ბედნიერი არც ბავშვი იქნება. ახია მაგაზეო, იტყვის ხალხი შეუბრალებლად. სანამ გვიან არ არის, ჯობია ექიმს მივმართო“, — ფიქრობდა მზია.

იგი სწრაფად წამოხტა, ძალა მიეცა, ოთახიდან გავარდა, ქუჩა სირბილით გაიარა და ერთი სახლის ჭიშკართან შედგა. ვედროებით ხელში მამაკაცი შემოხვდა.

— მზია, მობრძანდით, მობრძანდით! ასე დილაადრიან რამ მოგიყვანათ, — ვალოდიამ ვედროები მიწაზე დადგა.

— ანა შინ არის?

— დიახ, შინ არის.

ანა შვილიშვილთან ერთად ვალოდიას სახლში ცხოვრობდა, მისი მდგმური იყო.

მზიამ დააკაკუნა. კარი გააღო შუახნის გამხდარმა, მკვირცხლმა ქალმა.

— მზია, შემოდი, ახლავე ჩავიცვამ, — უთხრა ანამ და მეორე ოთახში გავიდა. მან მშვენივრად იცოდა მზიას მოსვლის მიზეზი.

ბუხართან ახალგაზრდა ქალი იჯდა.

ამასობაში ვალოდიაც დაბრუნდა.

— ჩემი ქალბატონი შეუძლოდაა, წყალს მე მათრაქეინებს, — სიცილით თქვა ვალოდიამ.

— შეუძლოდა ხართ? — მიმართა მზიამ ახალგაზრდა ქალს.

— აბა, როგორ გითხრათ... — ქალი დაიბნა და უფრო მეტად გაწითლდა, შემდეგ მძიმედ წამოდგა.

— ჰოო! — თქვა მზიამ.

— თუ ბიჭი არ გაუჩნდა, ვაიძულეებ ერთბაშად იმდენი წყალი მოიტანოს, რასაც მე ამ ხნის განმავლობაში ვზიდავდი. — გაიხუმრა ვალოდიამ და გავიდა.

— შვილები არა გყავს? — ჰკითხა ქალმა მზიას.

— არა. ეს ბედნიერება ჯერ არ გამომიცდია.

— ბედნიერება კი არა, კბილის ტკივილია. ეს... უკვე მესამეა. მეტი აღარ მინდოდა, მაგრამ...

— რატომ?

— იმიტომ, რომ შინ ჯდომა მომბეზრდა, უნდა მოწყდე საზოგადოებას, მეგობრებს. ჩემს ვაჟბატონს კი აუცილებლად ვაყი უნდა.

— ბავშვები სად არიან?

— ერთი სოფელშია დედაჩემთან, მეორე — საბავშვო ზაღში, აბა მათი მოვლა ვის შეუძლია. ვაკუა, (როგორც ჩანს, ქალი ასე ეძახდა ქმარს) დახრა არ შემიძლია, ქვაბში წყალი ჩაასხი და ცეცხლზე შემოდგი.

— ახლავე, ჩემო ქალბატონო! — უთხრა ქმარმა.

— ერთი გაბედე უარის თქმა! — გაეხუმრა ცოლი.

მზიას გული მოუკვდა, როცა თავისი მდგომარეობა ამ ახალგაზრდა ქალის მდგომარეობას შეადარა. ამ დროს ანაც შემოვიდა.

— აბა, წავიდეთ, მზია!

მზია ადგა.

— სირცხვილი არ არის, ასე უპატივცემლოდ რომ გიშვებთ? — უთხრა ვალოდიას მეუღლემ.

— გმადლობთ. რა საჭიროა...

ანა და მზია სწრაფად მიდიოდნენ. მზია უკუნებოდ იყო. ანა გრძნობდა ამას და ხმას არ იღებდა.

ბაღში მერხზე ახალგაზრდები ისხდნენ, მზია რომ დაინახეს, ერთმანეთს გადახედეს. „იქნებ შამილის ამხანაგები არიან“, — გაიფიქრა მზიამ.

— სად ცხოვრობს? — მიუბრუნდა ანა მზიას.

— სკვერის ბოლოში.

— ხარ მასთან ნამყოფი?

— რა მინდოდა.

სკვერის ბოლოს, ქუჩაში, ორი ბავშვი ერთმანეთს ეჩხუბებოდა:

— ეს ეტლი ჩემია, მამამ მე მიყიდა, — ეუბნებოდა თეთრქუდა გოგონა. ბუთხუზა შავგვრემანი ბიჭუნა კი გოგოს ხელიდან ართმევდა საბავშვო ეტლზე გამობმულ თოკს.

— დედა, ერთი შეხედე, რას შვრება! — აზღუქუნდა გოგონა.

— ბაღში შედით, შვილებო, — მოისმა ვილაცის ალერსიანი ხმა. ალბათ დედა იყო.

„შვილზე დიდი ბედნიერება რა არის!“ — მზია შეყოყმანდა.

— მზია, მოდი უკან დავბრუნდეთ. შეხედე ბავშვებს... თქვენი ცაცების ჭირიბე, თავს შემოგვევლეთ... — ანა ბავშვებისაკენ დაიხარა. ბავშვებმა ჩხუბს თავი მიანებეს და უნდობლად შეხედეს ქალებს.

— დავბრუნდეთ, მზია. ცოდვას ნუ ჩაიდენ, მით უმე-

ტეს, შენ თვითონაც გინდა. ერთი კვირა კიდევ მოიცადე.
თუ შამილი არ დაგიბრუნდა, მაშინ მოვიდეთ.

— არა, ანა.

— რატომ?

— რატომ... რატომ...

— მზია, რა გემართება?

— გთხოვ, ამაზე მეტს ნუღარ ვილაპარაკებთ. შენ ახლა ჩემთვის ყველაზე ახლობელი ადამიანი ხარ. ჩემი დედაც, მამაც, დაც...

— დედად უნდა მიგულო. შენი პირველი ქმარი, საწყალი შაგუ, ჩემს ხელშია გაზრდილი, — ამოიოხრა ანამ.

„შაგუ, ანა!.. შამილი!.. ექიმი!“ — ამ სიტყვებს უთავბოლოდ იმეორებდა მზია გულში. ნაბიჯს აუჩქარა. აი, კარიც, ზედ პატარა ფირფიტაა მიკრული. ექიმს არავინ ელოდება.

— ანა, შენ აქ დაჯექი და დამელოდე.

— რა გაეწყობა, წადი. ღმერთმა გაპატიოს.

მზია ექიმის კაბინეტში შევიდა.

მუშაობის დამთავრების შემდეგ შამილი ქუჩაში გამოვიდა. ვერავის ამჩნევდა, მისი ფიქრები მზიას დასტრიალებდა.

პირველსავე ფარდულთან მივიდა.

— ორასი გრამი! — მიმართა ჩასუქებულ ქალს.

— ღვინო თუ კონიაკი?

— არაყი. ღვინოს ჩვენში გრამობით არ ყიდიან!

ქალმა არყით სავსე ჩაის ჭიქა გაუწოდა და შამილმა

სულმოუთქმელად გადაჰკრა. ფული გადაიხადა. გულმუცელში თითქოს ცეცხლი გაუჩნდა, ხელისგულით ^{სიხარულით} მოიწმინდა და მხრებჩამოყრილი წავიდა.

— ეჰ, ახალგაზრდობას რა სჯობია, სისხლი უდუღო. ორასი გრამი წყალივით გადაჰკრა! — შენიშნა დაბალმა მოხუცმა კაცმა, რომელიც იქვე ფარდულთან იდგა.

შამილმა მზიას ეზოს ჭიშკარი გააღო.

შამილს სამი ღამე ადამიანურად არ სძინებია, მძიმე ფიქრები სტანჯავდა, თვალებიც ჩაუცვივდა, ქუთუთოები დაუსივდა, სახე გაუფითრდა.

შამილი კიბეზე ავიდა, ხელი ასწია, რომ დაეკაკუნებინა, მაგრამ წამსვე შენიშნა ცარზე დადებული კლიტე. მძიმედ ამოიოხრა და კიბეზე უკანვე ჩამოლასლასდა.

ალარ იცოდა, რა ექნა. თავში ყველაფერი აერ-დაერია. „ნეტა სად წავიდა მზია, ვისთან არის? კინოში არ წავიდოდა, ახლა ამისთვის არა ცხელა. ერთიც ვნახოთ და თავს რამე აუტეხა?“ — ტანში ქრუანტელმა დაუარა.

ვიღაცამ შამილი განზე გასწია.

— ჩემო ძმაო, შენ თუ სიცოცხლე მოგბეზრდა, მე მაინც შემიბრალე. ვაი უბედური დედაშენის ბრალი!

— ვინ გითხრა, რომ სიცოცხლე მომბეზრდა?

— მაშ, მანქანის ქვეშ რატომ მიძვრები?

— მაპატიე! — შამილი მძლოლს მოშორდა და ტროტუარს გაუყვა.

— არც ბრმაა და არც ყრუ! — მძლოლმა მხრები აიჩეჩა და მანქანაში ჩაჯდა.

„გაუფელი ნარსოუს და მზიასთან წავიყვან,“ — გადაწყვიტა შამილმა.

შამილის შვებულებაში ყოფნის დროს ნარსოუს შვილი შეეძინა. უსაჩუქროდ მისვლა ეუხერხულა.

შამილი უნივერსიტეტისკენ გაემართა. იქ ნაცნობი ქალი-შვილები მუშაობდნენ, ხეირიან საჩუქარს შემარჩევინებენო, — გაივლო გულში.

— ტუჩის გარმონი უყვიდე! — შესთავაზა ერთმა.

— თუ გინდა, საბავშვო ეტლებიც გვაქვს! — ურჩია მეორემ.

ამ დროს შამილმა მზია დაინახა. იგი იქვე მოპირდაპირე მხარეს იდგა და შამილს უყურებდა. უცბად თითქოს წიღულარე გადაასხესო, მზია შეტრიალდა და გასასვლელისაკენ გაქანდა. შამილს უნდოდა უკან დასდევნებოდა, მაგრამ უხერხული ერგენა, თან ნაცნობ ქალიშვილებსაც მოერიდა.

— სხვა მალაზიაშიც შევივლი, თუ შესაფერი ვერაფერი ვნახე, ისევ მოვბრუნდები, — უთხრა შამილმა ქალიშვილებს და გავიდა.

მზია ნელა მიდიოდა.

— მზია! — დაუძახა შამილმა.

მზიას თითქოს არ გაუგონია.

— მოიცა, მზია!

მზია შეეყოყმანდა, მაგრამ უკან მაინც არ მიუხედავს. შამილმა ნაბიჯს აუჩქარა, მზია შეჩერდა, რომ ფეხსაცმელზე ყაითთანი გაესწორებინა. „განგებ გაჩერდა!“ — გაუელვა თავში შამილს.

— სალამო მშვიდობისა! — თავი დაუკრა შამილმა.

მზიამ არ უპასუხა, წელში გაიმართა და ისევ უნივერსიტეტისკენ იბრუნა პირი.

ვეკუთვნი. ახია, ჩემზე. დედა! მამა! სიცოცხლე იმათ მომცეს, მაგრამ მათვე წამართვეს. მზია უწინდებურად ვარს. ვინ არის დამნაშავე, რომ თვალისდასანახავად შემიძულა? მე! ისევ მე. მე მას ჭრილობა გავუმიზზე. გამიზიზიზებული ჭრილობა კი ძნელად ხორცდება. პირდაპირ ცეცხლზე მდულარე დავასხი.“

ფიქრში გართულს რამდენჯერ წარმოუდგა, თითქოს მზია მისი მეუღლეა. იგი ოთახებში დაფუსფუსებს, ლოგინს ასწორებს, იატაკს წმენდს. აი, ფანჯრები გააღო, მზემ ოთახში შემოანათა, მერე მეორე ოთახში გავიდა, ხელში ბავშვი უჭირავს. ბავშვი, წყლის ორი წვეთივით ჰგავს შამილს. პატარამ მამა რომ დაინახა, გაიღიმა. ჯერ ლაპარაკი არ იცის, მზიამ და შამილმა ერთმანეთს შეხედეს. შამილი მიხვდა, რისი თქმაც უნდა მზიას: „შენთვის რომ დამეჯერებინა, ეს პატარა არ გვეყოლებოდა!“ მზიას სიხარულის ღიმილი დასთამაშებს სახეზე. დღეს კვირაა, მშვენიერი დარი დგას. მშობლებთან წავალთ, გავახარებთ დედ-მამას, მეზობლებს...

...მწვანე მანქანა ეზოში შეგრიალდა. შესახვედრად შამილის მშობლები გამოცვივდნენ. „ბიჭი რომ არ ჩამოგეყვანათ, შინ არ შემოგიშვებდით“, — იცინიან გახარებული მოხუცებულები.

ეზო სიხარულით აივსო. მზიამ ყველას საჩუქრები ჩამოურიგა. „თქვენ შემოგეველეთ, შვილებო!“ — იძახის დედა. „თქვენი ჭირიმე“, — მოისმის მამის ხმა. სიხარულია მშობლიურ კარ-მიდამოში. აი, ასეთ სიხარულზე ოცნებობდა იგი.

...ვილაცამ კარზე დააკაკუნა. შამილი ოცნებიდან გამო-

ერკვა, ლოგინიდან წამოხტა, კარი გააღო, წვიმიდან მთლად გალუმბული ვიღაც მთვრალი მამაკაცი — ვესუქი ძლივს იდგა.

— სალამო მშვიდობისა! — უთხრა მან.

— მშვიდობა ნუ მოგიშალოს!

— შამილ მარუხბა შენა ხარ?

— მე გახლავარ!

— ეს წერილი შენთან გამომატანეს, — გაუწოდა სამკუთხედად დაკეცილი ფურცელი შამილს.

შამილმა ფურცელი გახსნა და წაიკითხა: „დამშვიდდი, შენი სურვილი შევასრულე... ერთმანეთს ველარ ვნახავთ. ზნია“.

— სად არის? — შამილს მუხლი მოეკვეთა.

— სადგურიდან მოვდივარ, გავაცვილე, — უთხრა მოსულმა.

— სად წავიდა?

— მოსკოვის მატარებელში ჩაჯდა. მეტი არაფერი ვიცი. ღამე მშვიდობისა. — უცნობი წავიდა.

— ა-ა-აჰ! — შამილმა თავზე ხელები იტაცა და საწოლზე დაეცა. კენესოდა და ბორგავდა შამილი. გარეთ კი კოკისპირულად წვიმდა.

ზნია თითქოს მიწამ ჩაყლაპაო, არაფერი ისმოდა. შამილმა რამდენჯერმე შეიარა მზიასთან, მაგრამ იქ უწინდებურად სიხარულით როდი ხვდებოდნენ. მზიამ სახლში თავისი ნაცნობი ქალი და მისი შვილიშვილი ჩაასახლა.

— ახალი რა იცით, წერილი არ მოუწერია? —
თხებოდა შამილი.

— არა, შვილო, არა. მზია წერილებს არ იწერება, —
პასუხობდა მოხუცი. მოხუცის შვილიშვილი კი სულ თევ-
ზაობაზე ლაპარაკობდა. შამილი შინ ნაღვლიანი ბრუნდე-
ბოდა ხოლმე.

მეზობლები უწინდელზე უფრო მეტად ჭორაობდნენ:

— შეხედეთ, შეხედეთ, ისევ მოვიდა...

— ვაი, ეგ უბედური! იმის მეტი ქალი არ არის, თუ...

— ეგ რომ კარგი კაცი იყოს, მზია სხვას არ გაჰყვე-
ბოდა.

— რა იცი, გათხოვდა, ვინ გითხრა?

— აბა, მარტო ქალი სად წავიდოდა?

— ქალმა თუ მოინდომა, ცხრა უღელი ხარი ვერ დაი-
ჭერს.

— თქვენ მეტი არაფერი იცით? თუ საქმე არა გაქვთ,
აგერ იმ სახლის მშენებლებს აგური მაინც მიაწოდეთ, —
შეარცხვენდათ ბოლოს რომელიმე მეზობელი.

შამილს რა ხანია მშობლები არ ენახა. „იმათ გამზარ-
დეს და იმათვე დამლუპეს“, — ამბობდა ხშირად. სმას
მიჰყო ხელი. გულის შეტევებიც გაუხშირდა. მუდამ უკუნე-
ბო და თავისი თავის უკმაყოფილო იყო.

დრო გავიდა. ხეებს ფოთლები დასცვივდა. შემოდგო-
მის ჭენჭყო ზამთრის ყინვებით შეიცვალა. კვლავ დადგა
გაზაფხული...

დრო საუკეთესო მკურნალია.

შამილი თუმცა ადრე ამბობდა, ქალს აღარ შეეძებოდა, მაგრამ ცოლი მალე შეირთო. იგი სილამაზით მზიას არ ჩამოუვარდებოდა, მშვიდი და მორჩილი იყო.

— გამიკეთე, რაც გთხოვე? — გასძახებდა ხოლმე შამილი.

— ჰო, — პასუხობდა იგი.

— გიყვარვარ? — ეკითხებოდა, როცა მთვრალი იყო.

— ჰო.

— დღეს კინოში უნდა წავსულიყავით, მაგრამ კრება გვაქვს, ხვალ წავიდეთ...

— კარგი.

— ჩემთან სტუმარი მოვა, აბა, შენ იცი, დატრიალდი...

— კარგი.

„კარგი“, „ჰო“, „როგორც შენ გინდა“, „გაეაკეთებ“, — ყველაფერზე ასე მოკლედ პასუხობდა იგი.

„რაც გინდა, ის გააკეთე, რაც გინდა, ის მითხარი, მომეძეცი ისე, როგორც საჭიროდ სცნო, მხოლოდ ჩემთან იყავი“, — ეუბნებოდა ცოლის თვალები. შამილის სიტყვა ცოლისთვის კანონი იყო. ბოლოს და ბოლოს, შამილი შეეჩვიოდა ამას და არც არაფერს ეკითხებოდა.

„ჩემი ცხოვრება რაღაცნაირად აწყობილად მიდის. ჩვენ არც ვჩხუბობთ, არც ვიცინით,“ — ფიქრობდა ხშირად შამილი. როცა გულის შეტევები ჰქონდა, ცოლი თავისით წამლის მიცემასაც ვერ ბედავდა. ქმარს თვალეში შესცქეროდა.

შამილს იგი ამ მორჩილების გამო ებრალებოდა, მაგრამ არ უყვარდა. ცოლი სიყვარულით არც შეურთავს.

— მთვრალი როცა ვარ, გიყვარვარ? — ჰკითხა ვერა
ხელ ცოლს.

— შენ თუ გიყვარვარ, როცა მთვრალი ხარ? — უპა-
სუხა ცოლმა კითხვაზე კითხვით.

— მაშინ უფრო მიყვარხარ.

— მეც ასევე... — ჩაილაპარაკა ცოლმა.

— მაშ, როგორ მირჩევ, დავლიო ხოლმე? — დაინტე-
რესდა შამილი.

— თუ შენთვის სასარგებლოა, დალიე.

— არა გწყინს?

— არა. მე მწყინს ის, რაც შენ გწყინს.

— მამაშენი სვამდა?

— მამა არა სვამს.

— დედინაცვალი კარგად გექცეოდა?

— წელს რომ მე ინსტიტუტში არ შევსულიყავი, იცი,
სად ვიქნებოდი?

— სად?

— მიწაში! — უთხრა ცოლმა.

ერთ დღეს შამილი ისევ მიადგა მზიას ეზოს, იქნებ
რაიმე გავიგოო.

— რაღა გესაქმება, შენ ხომ ცოლი შეირთე? — გამო-
ეხმიანა მოხუცი ქალი.

— მზიაზე ახლობელი მეგობარი არა მყავს.

— შენ რომ მას პატივს სცემდე, მაშინ არც ასე მოექ-
ცეოდი.

— როგორ მოვექეცი?

— მე ყველაფერი ვიცი. ექიმთან მე წაყვივი. თვალ-
კრემლიანი შევიდა, იქიდან კი გაცინებული, გახარებული
გამოვიდა, რადგან თავს სძლია.

— მაშ, ახლა სად არის, ისიც გეცოდინება.

— დიახ, ვიცი, — უპასუხა მოხუცმა ქალმა.

„შე უღმერთო, აქამდე რატომ დუმდი,“ — გაიფიქრა
შამილმა.

— სად არის?

— მოსკოვში. ძალიან კარგ ახალგაზრდას გაჰყვა ცო-
ლად. განათლებულია, წარმოსადეგი, გულისხმიერი, შეძ-
ლებული, ხელისგულზე ატარებს.

— მომეცი მისამართი...

— მისამართი რაღად გინდა? მალე შვილი უნდა ეყო-
ლოს.

შამილი თავჩაქინდრული გაბრუნდა უკან. ეს დღე იყო
და მზიას სახლისკენ აღარ გაუხედავს.

წელიწადნახევრის შემდეგ ხმა გავრცელდა, მზია დაბ-
რუნდაო. მზიას ნაცნობები ერთმანეთს ეკითხებოდნენ:

— როგორ გამოიყურება?

— საუცხოოდ.

— მარტო დაბრუნდა?

— ჰო, ქმარი იქ დარჩენილა.

— რატომ?

— ერთმანეთს გაშორებიათ.

- გასაოცარია, ბედი არ სწყალობს.
- სამაგიეროდ, ბავშვი ჰყავს ისეთი, ჩაყლაპავ.
- მართლა? ჰოდა, მადლობა ღმერთს. თავს მაგით და-
იმშვიდებს, ბავშვები ძალიან უყვარს...

●
მზიას ახლო ამხანაგები, მეგობრები მასთან ხშირად დადიოდნენ, ანუგეშებდნენ.

ერთ საღამოს მზიამ და ანამ ბავშვი სასეირნოდ წაიყვანეს. ისინი ფართო მოასფალტებულ გზას გაჰყვნენ. მზია რსე გაკვირვებული ათვალიერებდა საყვარელ ქალაქს, თითქოს პირველად ხედავსო...

სანამ მოსკოვს გაემგზავრებოდა, ეგონა, ქალაქის განაპირას ვცხოვრობო, ახლა კი თითქმის ქალაქის შუაგულში აღმოჩნდა. ბავშვი საბავშვო ეტლში იჯდა და ყველას უღიმოდა. გამვლელებიც ალერსიანად უთათუნებდნენ ხელს და ლოცავდნენ: „გაიზარდე, პატარავ, გაიზარდე“. მზია მიდიოდა ამაყად, მტკიცედ, თითქოს ამბობდა: „შემომხედეთ, რა კარგი ბიჭი მყავს, მე დედა ვარ, დედა.“

იქ, სადაც უწინ უშენი ადგილი იყო, სადაც შამილი და მზია ერთმანეთს ხვდებოდნენ, ახლა უკვე ბალი გაეშენებინათ, სკამები დაედგათ. მზია და მისი თანამგზავრი მოხუცი ქალი ერთ-ერთ სკამზე ჩამოსხდნენ.

— აქედან რომ წავედი, ამ ლამაზ შენობას საძირკველს უყრიდნენ.

— ჰო-ო... მზია, მამაც შეილივით ლამაზია?—ჰკითხა ანამ.

— დიახ, ლამაზია...

— უამისოდ როგორ უნდა გაძლოს.

მზიამ ბავშვის კულულებში სახე ჩარგო.

— მოდი ჩემთან, მოდი, — უთხრა მოხუცმა ქალმა და ხელები გაუშვირა. ბავშვმა მხიარულად გაიწია მისკენ.

— ჰოპ, ჰოპ! შენ კი გენაცვალე, რა კარგი ხარ!

— ატაა! — ჟღურტულეზდა პატარა, თან დედას შესცქეროდა.

ამ დროს მათკენ გამოემართა შავად ჩაცმული ხნიერი ქალი და მერხის კიდეზე ჩამოჯდა.

— ატაა, ატაა... — მხიარულად ტიკტიკებდა პატარა.

— ღმერთი იყოს შენი მფარველი, — უთხრა უცნობმა ქალმა.

— გმადლობთ, — მადლობა გადაუხადა მზიამ.

— ნან, შენ აფხაზი ხარ?

— დიახ, აფხაზი ვარ.

— კურთხეულ იყავი, ღმერთმა დიდხანს გაცოცხლოს, ჯვარი გწერიათ ავი თვალისაგან. ღმერთო, შენ შემიბრალე, — თქვა მოხუცმა და მძიმედ ამოიოხრა.

— ცუდად ხომ არა ხართ? — ჰკითხა მზიამ.

— რატომ მიწა არ დამეყრება, ვილასთვის ვარ საჭირო, — მოხუცს შუბლი დაეღარა სიმწრის ნაოჭებით.

— რა დაგემართათ, ასე რატომ კვნესით?

— შვილი მომიკვდა, შვილი. მზე დამიბნელდა, ნან. ღმერთმა მშვიდად სიკვდილი არ მალირსა, — ძლივს თქვა უბედურმა დედამ.

— ო, წყეული, დაუნდობელი სიკვდილი... თქვენი შვილი რითი იყო ავად, რა დაემართა? — ჰკითხა ახლა ანამ.

— რას ბრძანებთ, ავად არ ყოფილა. ნამდვილი გოლიათი იყო, ვაი მის დედას. სამი თვის წინ აქ, ამხანაგებთან სასადილოში სადილობდა თურმე. რამდენიმე ჭიქა სასმელიც დაუღვია...

— მერე?

— მერე, თურმე გულმა უმტყუნა, მაგიდაზე თავი ჩამოსდო... და ჩაქრა ჩემი თვალისჩინი.

— უი, რა საშინელებაა! — შეწუხდა მზია.

— თქვენ აქაური ბრძანდებით? — კვლავ ჰკითხა უბედურ ქალს ანამ.

— დიახ, ჩემი შვილი, აი, იმ ახალ სახლში ცხოვრობდა. ცოლად ახალგაზრდა ქალი შეირთო, მშვენივრად შეეწყვნენ. ნეტა შვილი მაინც დარჩენოდა, თავს იმით ვინუგეშებდი... ახლა მის სახსოვრად ესლა დამრჩა, — თქვა მოხუცმა ქალმა, ცხვირსახოცი გაშალა, თმის კულულები ამოიღო. — მოდი, გენაცვალე, მოდი ჩემთან, მოდი, შენი ჭირის სანაცვლო ვყოფილიყავი. ღმერთმა შვილიშვილი არ მალირსა, ეს სიხარულიც წამართვა. მოდი ჩემთან, ქორწორავ, მოდი...

ქალს თვალეები ჩასწითლებოდა, ცრემლებით ჰქონდა საგსე. ბავშვმა უნდოდ შეხედა და დედას მკერდში ჩაეკრა. ანას გული სასიკეთოს არას უგრძნობდა და მოუსვენრად წამდაუწუმ მზიას შეხედავდა ხოლმე.

— ჩემ შამილსაც პატარაობისას ასეთი თვალეები ჰქონდა... — თქვა ქალმა, თან თმის კულულები ცხვირსახოცში გაახვია.

— შამილი?

— ჰო, ჩემს შვილს შამილი ერქვა, შამილ მარუხბა...

მზია თითქოს გაქვავდა, სახე მიცვალებულნივით
ფითრდა და ის-ის იყო, უნდა დაცემულიყო, ანამ ხელი
შეაშველა, ცხვირსახოცით სახე მოწმინდა და დაუნიავა.

— ნან, რა დაგემართა, არიქა, ბავშვი არ გაუვარდეს...
შამილის დედამ, კაფამ, ბავშვი ხელში აიყვანა.

— მზია, ახლა როგორა ხარ, მზია! ექიმს დავუძახხო?..

— ნუ გეშინია, არაფერი მომივა, — უთხრა მზიამ ანას
და ძაძებში ჩაცმულ ქალს თვალებში შეხედა.—მაშ, თქვენ
შამილის დედა ხართ?

— მე ვარ, მე უბედური. ნან, ჩემს შამილს იცნობდი?

— აქაური ვარ. პატარა ქალაქია და რა გასაკვირია,
რომ ყველა ერთმანეთს ვიცნობთ... ანა, წავიდეთ...

შამილის დედამ წამოდგომა სცადა, მაგრამ ვერ შე-
ძლო.

— ღმერთმა დიდხანს გაცოცხლოთ, — მოხუცს ბავშვი
თითქოს სადღაც ენახა, თვალს ვერ აშორებდა. — ღმერთმა
დიდხანს გიცოცხლოს დედა, მამა... — კაფა როგორც იქნა,
წამოდგა და წავიდა. ამდენი ტირილისაგან თვალში სი-
ნათლე დაკლებოდა, ძლივს მილასლასებდა, გეგონებოდათ,
საცაა წაიფორხილებს და დაეცემაო. მას ქობაშემოუტე-
ხავი შავი ქვედა ტანი და შავი წულეები ეცვა. — მე ბელშა-
ვი, მე უბედური... მე წყალწაღებული... — ბუტბუტებდა
იგი. ცოტა რომ გაიარა, შემობრუნდა. — პირწავარდნილი
შამილია. პირდაპირ პატარა შამილია...

— ანა, წავიდეთ. — მზია წამოხტა, ბავშვი გულში ჩა-
იხუტა, თითქოს ეშინია არავინ წამართვასო. თვალები
ცრემლით ჰქონდა სავსე.

უკვე ღამის თორმეტი საათი იყო. მეორე ოთახში და ბავშვს დიდი ხანია ეძინათ. მზია მწარე ფიქრებში გართული გულაღმა იწვა. „შამილი უკვე აღარ არის, აღარ დადის... არ იცინის... მოკვდა!“ ამ აზრმა მზია შეაძრწუნა. არ სჯეროდა, რომ შამილი მოკვდა. დღეს თუ არა ხვალ, მაინც ჩემთან მოვაო, — ფიქრობდა. თვალწინ დაუდგა წუბულზე თმაჩამოყრილი შამილი.

შამილი, რომელსაც მზია უყვარდა, ის შამილი, რომელიც მზიას უყვარდა, მოკვდაო... არა, ტყუილია, ამას როგორ დაიჯერებს მზია!

„რა უიღბლო ქალი ვარ, — ახლა სხვაზე გადავიდა მისი ფიქრები, — ბედი არა მაქვს! განა რამდენჯერ შეიძლება ბედი სცადო? ქალიშვილი პირველად როცა თხოვდება, შეუძლია თქვას — მიყვარსო, მეორედ — მომწონსო, მარამ მესამედ... მაინც რამდენჯერ უნდა სცადო ბედი? მთელი ჩემი ცხოვრება სხვისი ხასიათის გაგებაში წავიდა. ვერა და ვერ ველირსე ბედნიერებას!“ მძიმე ფიქრებით დაქანცულს, როგორც იქნა, ჩაეძინა. ცივი ბადრი მთვარე პირდაპირ მზიას ფანჯარაში იცქირებოდა, იგი მრავალი ტანჯვისა და სიხარულის მოწმე იყო.

- ანა, შამილის სახლში უნდა წავიდე.
- დღეს?
- ახლავე...

— კარგი. მაგრამ, ის ქალი რომ შინ არ იყოს?

— დღეს შაბათია...

წინა ღამეს მზიამ სიზმარში შამილი ნახა.

„მზია! — მისძახოდა შამილი, — მზია, მაპატიე, მზია... დაუმსახურებლად გაწყენინე, დამნაშავე ვარ... მას შემდეგ მე ბედნიერება არ ვიცი. უშენოდ ბედნიერი არასოდეს არ ვიქნები. დამიბრუნე გული, რომელიც მე მეკუთვნოდა. მზია, ჩემო თვალისჩინო, რამდენი ხანია არ მინახიხარ, რომ იცოდე, როგორ მომენატრე! — და შამილმა ხელი მოხვია.

— გამიშვი, გამიშვი, ხალხი გვიყურებს, სირცხვილია... — ეუბნებოდა მზია და ტიროდა.

— ბედნიერება სირცხვილი როდია! ჩემო მზია! ნუ ტირი, როცა შენ თვალცრემლიანს გხედავ, გული მტკივა.“ შამილი თვალეებს უკოცნიდა.

მზიას გამოეღვიძა, გული საშინლად უძგერდა.

ისინი ხუთსართულიანი სახლის ერთ-ერთ სადარბაზოში შევიდნენ.

— რომელ სართულზეა?

— პირველ სართულზე.

— აი, მისი ბინაც, — უთხრა ანამ. — კარზე ეკეთა ფირფიტა წარწერით — შ. მარუხბა.

მზიას თვალეებზე ცრემლი მოადგა: ვინც არ იცის, შეიძლება იფიქროს, საჭიროა ზარის ღილაკზე მხოლოდ ხელის დაჭერა და ბინის პატრონი კარებში გამოჩნდებაო. გული

საგულედან ამოვარდნას ლამობდა. „ამ ფირფიტამაც კი მასზე დიდხანს გაძლო!“ — აერია მწარე ფიქრები მისი სიტყვა „მოკვდაზე“ მეტი განაცდევინა ფირფიტაზე ამოტვიფრულმა ამ ცივმა ასობმა.

ანამ ზარი დარეკა. კარში გასაღებმა გაიჩხაკუნა, კარი გაიღო, გამოვიდა ძაძებში ჩაცმული ტანადი ახალგაზრდა, ფერმკრთალი ქალი, კაბა ტანზე ისე ეკიდა, თითქოს სხვისიაო. იგი უხმოდ იდგა.

— თქვენთან მოვედით, — უთხრა ანამ და შევიდა, მას მზიაც მიჰყვა.

— აი, აქ ცხოვრობდა უბედური შამილი, — დაიწყო ანამ. — ხეირიანად ვერც მოწყობა მოასწრო... დაჯექი, ნან. ფეხზე რატომ დგახარ.

— არაფერია, ვიდგები... — უთხრა ახალგაზრდა ქალმა.

— ნან, ეს ქალი შამილის მეგობარია. დიდი ხანი არ არის, რაც მოსკოვიდან ჩამოვიდა. შამილის სიკვდილი ძალიან ეწყინა. თქვენთან სამძიმრის სათქმელად მოვიდა.

— რატომ შეწუხდით... ამხანაგებიც დატანჯა და თავიც დაიღუპა, — თქვა ახალგაზრდა ქალმა. ისე ლაპარაკობდა, ისეთი ხმა ჰქონდა, თითქოს თავის სიცოცხლეში არასოდეს უტირიაო. მის დიდრონ, ღრმა თვალეში სიცივე ჩამდგარიყო.

— შენი დედამთილი წავიდა?

— აბა, აქ რა უნდა გააკეთოს? წავიდა. მაინც რამდენ ხანს მიდარაჯებს?

— ბედისწერაა ყველაფერი, ბედისწერას ვერ გაექცევი.

— მისი ბედისწერა ღვინო იყო.

— ჰო, მესმის, შვილო, სიმწარე რას არ გათქმევინებს... — უთხრა ანამ, გულში კი გაივლო: „ღმერთო, ღმერთო, დაგვიფარე! როგორ გამოცვლილა. მორჩილი, მორცხვი ქალიშვილი რა უხეშ დედაკაცად ქცეულა“.

თვალს ყოველთვის როდი შეუძლია იმისი დანახვა, რაც ადამიანების სულსა და გულში ხდება. თვალს რომ ამისი დანახვა შეძლებოდა...

— თქვენი ბინა რამდენ ოთახიანია? — ჰკითხა მზიამ. „რას ამბობს?“ — ანამ გაოცებით შეხედა.

— სამიანი.

მზია წამოდგა და პირდაპირ საწოლი ოთახისკენ გაემართა. იქ გვერდი-გვერდ ორი საწოლი იდგა. კედელზე გაკრულ ხალიჩაზე შამილის სურათი ეკიდა. იგი ვიდაცას უღიმოდა, თმის კულული შუბლზე ჩამოშლოდა. მზიას თვალები ცრემლით აევსო. ყელში რაღაც მოებჯინა.

— ანა, წავიდეთ... — თქვა მზიამ, — აქ ყოფნა აღარ შემიძლია.

— კარგი, წავიდეთ. ხელი შეგიშალებ... ნან, სულით ნუ დაეცემი.

ისინი გავიდნენ.

გაზაფხულმა ჯადოსნურად მოხატა ქვეყანა. ნაყშიანი ხალიჩებით მოჰფინა სივრცეები. ირგვლივ გაზაფხულის საამო სურნელი ტრიალებს, თითქოს ახალგაზრდა საპატარძლოს საგანგებოდ სუნამო უბკურებიანო. ბულბულები ტკბილად გალობენ. ბუნებამ გაიღვიძა, ისე, როგორც დაღ-

ლილ-დაქანცული ადამიანი ჯანსალი, მაგარი ძილის შემდეგ იღვიძებს ხოლმე.

გაზაფხულზე ადამიანებიც უკეთესდებიან. თავისდა შემჩნევლად გულებიც ფართოდ ეხსნებათ ხოლმე.

სოფლის შარაგზაზე მწვანე „ვოლგა“ მიჰქროდა. მანქანის თვლები ხვინჭკას მიწაზე ატკეპნიდა, დიდ ქვებზე კი ხტოდა.

მანქანამ მინდორი გადაკვეთა და შეღმართს შეუდგა. მარუხბას ოჯახი სერის მარჯვენა მხარეს სახლობდა.

შოფერს მანქანა დიდი სისწრაფით მიჰყავდა, მაგრამ შეღმართში სვლა შეანელა. მანქანა სერზე ავიდა თუ არა, მარჯვნივ გაუხვია. მზიამ მხოლოდ ახლა მიაქცია ყურადღება იმ გზას, რომელიც გაიარეს. გზა მოქნეული თოკივით იყო დაკლაკნილი.

— ხომ არ მოვედით? — იკითხა ანამ.

მძლოლი მანქანიდან გამოვიდა, წინა თვლები დაათვალიერა და საბურავებს ქუსლი დაჰკრა.

ნაჯახის კაკუნი მოისმა.

— მზია, გადმოვიდეთ. მოდი, ჩემო ბიჭო, ჩემთან! — ანამ მზიას ბავშვი გამოართვა. მჭიდროდ მიხურული ჭიშკარი გააღეს და ეზოში შევიდნენ. ჭიშკრის ჭრიალზე დიდი მწითური ძალღი გამოხტა. შოფერი ღობისკენ გაქანდა და თოხს დაავლო ხელი.

ძალღი არავის სცემია, მაგრამ გაავებული კი ყუფდა. ყველაზე მეტად თოხმომარჯვებულ შოფერს უღრენდა. ძალღებმაც იციან, საფრთხე საიდან მოელთ.

— ისეთი რა ნახე, რომ აღარ ჩერდები?! — მოისმა მამაკაცის რიხიანი ხმა. ბოსტნის ალაგეს გადმოეგლო მალა-

ლი, ხანში შესული კაცი, რომელსაც ნაბდის ქუდი ეხურა. ეზოში ხალხი რომ დაინახა, წაღლი გადაადგო, ხელქმნი გაიწმინდა, ტანსაცმლიდან ბურბუშელა ჩამოიბერტყა და სტუმრების შესაგებებლად გაემართა.

— კეთილი იყოს თქვენი მობრძანება, დად!

— თქვენც სიკეთე ნუ მოგეშალოთ!

მამაკაცმა მოსულებს ხელი ჩამოართვა. მას დიდი და დაძარღვული ხელები ჰქონდა.

— აქეთ მობრძანდით, დად, აქეთ! — გაემართა იგი სახლისკენ.

— ბოდის ვიხდი, ბადრა მარუხბა აქ ცხოვრობს? — ჰკითხა შოფერმა.

— დიახ, დად, ბადრა მე ვარ...

ეზო აბრეშუმით ნაზ ბალახს დაეფარა. გაზაფხულს აემწვანებინა ხეხილი. ბებერ ქერქემომსკდარ ხესაც კი მორეოდა და ისე შეეფოთლა, ნორჩი ხეებიდან არაფრით გამოირჩეოდა.

„შამილმა ბავშვობა ამ სახლში გაატარა... ამ ხეების ჩრდილში არა ერთხელ ჩამომჯდარა... ბევრჯერ მოქცევია ტანმალალ ხეებს კენწეროში. ვინ იცის, რამდენჯერ შეუღლია ამ სამზარეულოს კარი.“ მზია ჩაფიქრებული მიდიოდა.

ისინი ოდის კიბეს მიადგნენ. კიბის ქვეშ კარავი იდგა.

— ამობრძანდით, — მიმართა სტუმრებს ბადრამ.

— ანა, ნუ ავალთ, — წასჩურჩულა მზიამ ანას.

— არ ამოვალთ. ესენი უბედური შამილის ამხანაგები არიან. მისი საფლავის ნახვა უნდათ.

— დიდხანს იცოცხლეთ, დად. — თქვა მამამ. — მისი

შემხედვარე მაშინვე იტყოდა, რომ ეს კაცი ბევრის მნახველი უნდა ყოფილიყო. მან მძიმედ ამოიოხრა და სტუმრები იმ ალაგესაკენ წაიყვანა, სულ ცოტა ხნის წინ თვითონ რომ გადმოეწყო. ალაგეს იქით ხეხილს შუა შამილის საფლავი იყო. საფლავს ქვიშა ჰქონდა მოყრილი, გარშემო ფიცრები შემოეწყოთ, თავთან ხის ჯვარი დაედგათ საფლავი თეთრი ქვებით შემოერაგვათ. მრგვალ მაგიდაზე შამილისათვის დოქით ღვინო და საუზმე ეწყო.

— აი, დად, ჩემი შვილის ახალი საცხოვრებელი! — თქვა ბადრამ მწარედ.

მზიას ტუჩები უთრთოდა. თავი ვერ შეიკავა და ცრემლი წასკდა.

— შენთან, ასეთ ახალგაზრდასთან სიკვდილს რა უნდოდა, რატომ ჩვენ, მოხუცებს, არ დაგვეყარა მიწა. — ანამ საფლავთან ჩაიმუხლა, მიწას ხელი ალერსით გადაუსვა.

მზიას უნდოდა ეყვირა, შამილ, მოვედიო, მაგრამ შიში, იმის შიში, რას იტყვიანო, ბორკავდა. ბოლოს გული აუღუღდა და საფლავს ქვითინით დაემხო. ეგონა, შამილის მკერდზე დაყრილი სილა ისეთივე თბილი იქნებოდა, როგორც ოდესღაც მისი გული.

ბადრა განზე გადას. ლოყებზე ცრემლები სდიოდა, სახის გამომეტყველება კი ისევ კუშტი ჰქონდა. ალბათ ასე ტირიან ვაჟკაცები.

...ბავშვი შოფერს ეჭირა. პატარა გაოცებული შესცქეროდა ხან ატირებულ დედას, ხან ანას.

— ნათელი დაადგეს შენს სულს, შამილ... — მოთქვამდა ანა, თან სილიდან ხვინჭკას არჩევდა. — აი, მზია მოვი-

და, შენი მზია... — ხმას დაუწია, თითქოს სურდა, ეს მზია-
სა და შამილის მეტს არავის გაეგონა.

— საბრალო, შამილ... წამებულო... ცივ მიწაში წვე-
ხარ. ჩვენ ერთმანეთს ველარ ვნახავთ. სინათლეს ველარ
იხილავ, გაზაფხულს ველარ შეხვდები... — ჩურჩულებდა
მზია და ცრემლი ღაპაღუპით ჩამოსდიოდა.

— წამობრძანდით, დად, წამობრძანდით...

მახლობლად შაშვი გალობდა. პატარას ყურადღება ახ-
ლა შაშვმა მიიქცია.

— ატაა... ატაა! — მხიარულად ტიკტიკებდა ბიჭი და
პატარა ხელს ხან გზისკენ იშვერდა, ხან საფლავისაკენ.

— შენ შემოგველე! მოდი ჩემთან, — მიეყვავილა ბად-
რა. — ბავშვმა ხალისით მაშინვე მისკენ გაიწია. — ჰაი,
დად, შენი ჭირი შემეყაროს. — მოხუცი, რომელსაც გეგო-
ნებოდათ ამქვეყნად ვერაფერი გაახარებსო, მთლად გაიბად-
რა, თითქოს მზემ შეანათაო. — შამილს რომ ასეთი ბავშვა
დარჩენოდა, რალა მიჭირდა... უბედურებას შევეჩვიე,
ფრონტზე სამი ძმა დამეღუპა, ახლა ერთადერთი ვაჟი დავ-
მარხე და მაინც ცოცხალი ვარ. ეჰ, ყველაფერი ბედია. აღ-
ჯათ ასე გვეწერა, — ბადრა ოდისკენ წავიდა. ბავშვი მკერ-
დზე ჰყავდა მიხუტებული.

— თქვენი მეუღლე სად არის? — ჰკითხა ანამ.

— წევს, შენი ჭირი შემეყაროს.

— რა სტიკვა?

— უბედურმა შვილის სიკვდილი ვერ აიტანა, ამდენ-
მა ცრემლმა დააბრმავა. ვცოცხლობთ, მაგრამ ეს სიცოცხ-
ლე კი არა, წამებაა, წამება. ჩემი დისწული ჩამოვიყვანე,

აქ შევიყვანე სკოლაში. ისაა ახლა ჩვენი პატრონი. ამობრ-
დანდით, დად!

— არა, ვერ ამოვალთ.

— თქვენ თუ შამილის პატივსაცემად ჩამობრძანდით, დად, გთხოვთ, ამოხვიდეთ. მიცვალებულის შესანდობარი დავლით. — ბადრა კიბეზე პირველი ავიდა. — ამობრძანდით, დად, ამობრძანდით! სანამ ჩვენთან მისი ამხანაგები ივლიან, არაფერი გვიჭირს, ისე ჩავთვლით, თითქოს ის ცოცხალი გვყავდეს. მობრძანდით, დად, მობრძანდით.

— კაფა, შამილის ამხანაგები მოვიდნენ შენ სანახავად. წამოჯექი, — კარი შეაღო თუ არა, უთხრა ბადრამ ცოლს.

რკინის დიდი საწოლი შეინძრა. გაღეული ქალი საწოლს ძლივს აჩნდა.

— რა თქვი? — ავადმყოფმა თავი წამოსწია.

„ღმერთო დამიფარე, როგორ გამხდარა!“ — გაიფიქრა მზიამ.

— შენი შვილის ამხანაგები შენს სანახავად მოვიდნენ, ხედავ?

— შამილ, ნან, შამილ... ჩემო დამღუპველო, შამილ, — მოხუცი საწოლში წამოჯდა.

— ნუ სტირი, — უთხრა ბადრამ.

— ჩემი შვილის ამხანაგები?.. მერე მოდით ახლოს, ვერ გხედავთ...

მოხუცმა სათითაოდ გულში ჩაიკრა ყველა.

დარბაზი ისეთი დიდი იყო, ცხენი გაჭენდებოდა. ფანჯრები ჩაეკეტათ, სიცივე და სიბნელე გამეფებულ იყო. ოთახის შუაგულში მაგიდაზე ღოჭი იდგა, თავზე ქინქლების

გუნდი დარიალებდა. ვინ იფიქრებდა, რომ გაზაფხულში იყო, ბუნება ყვავდა. მზიამ ოთახის კედლებს თვალის შიშველო, მაგრამ შამილის სურათი ვერსად დაინახა.

— კაფა, როგორა ხარ? — ჰკითხა ანამ.

— შვილი დავმარხე და როგორ უნდა ვიყო, ალბათ მეც მალე გავყვები... აი ეს კაცი მეცოდება თორემ... სულ მარტო რჩება...

— ჰაიტ, ნუ გეშინია! — უთხრა ბადრამ. — სოხუმში წავალთ, ექიმები გაგსინჯავენ, მოგარჩენენ.

— თვალის სინათლეს თუ ვინატრებდი, მხოლოდ იმიტომ, რომ მისი სურათისთვის მეცქირა... — კაფამ დამჭკნარი ხელი ბალიშის ქვეშ მოაფათურა და იქიდან შამილის სურათი გამოიღო.

კაფას ხელი უკანკალებდა.

მზია დაიხარა, კაფას სურათი უკუღმა ეჭირა. ეს სურათი ალბათ ჭაბუკობის დროს იყო გადაღებული.

— ხელს ვუსვამ, მაგრამ რა, ეს ხომ ქალაღია... აი, ჩემი ბიჭუნას თმა... — კაფამ უბიდან ცხვირსახოცში გახვეული თმა ამოიღო და აკოცა.

ანა ტიროდა. მზია დამზრალ ყვავილს ჰგავდა. ბადრამ თეფშები შემოიტანა და მაგიდაზე დააწყო.

— რატომ არ მოგკვდები, რაზე შეწუხდით, — უთხრა ანამ.

— თითო ჭიქა ღვინო შესვით მისი სულის სახსენებლად.

ბადრამ ცივი ღომი დაჭრა, ჭიქები ღვინით აავსო და სტუმრები მაგიდასთან მიიწვია.

— მიირთვით მისი სულის შესანდობარი, ჭიქას წაუქციეთ, — ბუტბუტებდა კაფა.

სტუმრები მაგიდას მიუსხდნენ. ჭიქას თავი წაუქციეს და განსვენებული მოიგონეს.

ბადრამ ჭიქები შეავსო.

— ღმერთმა ადღეგრძელოს, დად, ჩვენი შვილის ამხანაგები. თქვენი მოსვლით ძლიერ გავგახარეთ, ამ ყურადღებისთვის მადლობას მოგახსენებთ. დიდხანს იცოცხლეთ... — ბადრამ ჭიქა გამოსცალა. ოთახში მთლად ჩამოზნელდა. ბადრამ დარაბები გაალო. ოთახში მზის სხივები შემოიჭრა. კაფა შეკრთა.

— არ გაალო... დახურე... ის მზეს ვერ ხედავს. დახურე.

— სანამ სტუმრები აქ არიან, ნუ დავხურავთ.

— გეხვეწები, დახურე... მინდა, ჩემი შვილივით სიბნელეში და სიცივეში ვიწვე... დახურე... დახურე...

ბადრამ დარაბები დახურა. ოთახში კვლავ წყვილადმა დაისადგურა.

— ასეა, დად, ჩვენ სიბნელეში ვცხოვრობთ, მზე ჩვენთვის არ ამოდის.

— ატაა!.. — გაისმა პატარას ხმა.

— ერთხელ, როცა ჯერ კიდევ შემეძლო სიარული, სოხუმში...

— მოიცათ, კაფა რალაცას ამბობს, — შენიშნა ანამ, — კაფა, რას ამბობდი?

— სოხუმში ერთი ბავშვი ვნახე... ბუთხუზა, ხუჭუჭთმიანი... სულ შამილის თვალები ჰქონდა. ვერაფრით ვერ დავივიწყე.

— ახლა რამ გაგახსენა? — უთხრა ბადრამ. — უბედურად რი, ყოველდღე იმ ბავშვზე ლაპარაკობს.

ბადრამ ბავშვი მზიას გამოართვა. — შეხედე, შამილის ამხანაგის ბავშვია, შენ სანახავად მოვიდა. პატარავ, ბე-
ზიას სანახავად მოხვედი, ხომ?

— ატაა...

— ბაბუაც ნახე, ხომ?

— ატაა...

— უი, შენ გენაცვალე, შენი ჭირის სანაცვლოდ ვი-
ყო!.. ის პატარაც, სოხუმში რომ ვნახე, სულ ატაა, ატას
გაიძახოდა. მომეცი, მომაწოდე, მოდი ჩემთან, შენი ჭირი-
მე. — კაფას თავსაფარი მხრებზე ჩამოვარდნოდა, ჭალარა
თმა გაშლოდა, თვალეები ჩაცვივნოდა და მიცვალებულივით
გაფითრებულიყო. — მოდი, შენი ჭირიმე, ჩემთან. --
ბავშვს ალბათ შეეშინდა, ბადრას ხელეები შემოხვია და
კაფასკენ დამფრთხალი იყურებოდა. — ქვეყანა ხომ არ და-
იქცევა, რომ თავზე ხელი გადავუსვა?

მზია ადგა, ბავშვი ხელში აიყვანა და კაფას მიუახ-
ლოვდა.

— დედა, აი ბავშვი. მიდი, შვილო, ბეზიასთან!

კაფამ თავისი დამჭკნარი ხელეები გადაუსვა ბავშვს
თავზე, ბავშვმა დედისაკენ გაიწია.

— ნუ გეშინია, შვილო, როგორც მე გამახარე, ისე
ღმერთი შენ გაგახარებს.

შოფერი ეზოში ჩავიდა.

მზია ტიროდა.

ანა წამდაუწუმ მძიმედ ოხრავდა: „მზიას ამ ოჯახში
რა სიხარულის შემოტანა შეეძლო“.

პატარა ატირდა.

— წაიყვანე, ნან, წაიყვანე. მწუხარება ღმერთმა გაშორით. მე ხომ ვტირი და ვტირი, ხელში რასაც ვიღებ, ისიც ტირის. სიხარულმა სამუდამოდ მიმატოვა, წავიდა...

— რა გატირებს, ეს ხომ შენი ბებიია, აკოცე ბებოს! აკოცე და კამფეტს მოგცემ. — მზიამ ბავშვი კაფას მისცა.

— ატაა... — თქვა ბავშვმა და თითი კაფასკენ გაიშვირა.

— შამილ, ეს ბებიია, ბებია! — უთხრა ანამ.

— რა ჰქვია? — კაფა შეკრთა.

„ნეტა მიწა გამისკდებოდეს და თან ჩამიტანდეს!“ — გაიფიქრა ანამ.

— კაფა, ბავშვსაც შამილი ჰქვია! — უპასუხა ანამ და გაწითლდა, შეეშინდა, ვაითუ მზიას ეწყინოსო.

— ყველას თავს შემოვევლე, ვისაც კი ჩემი შვილის სახელი ჰქვია. ყველას... ყველას... ნან, თქვენ კარგად იცნობდით ჩემს შვილს? — ამოიკვნესა კაფამ.

— როგორ არა, — უპასუხა ანამ.

— შენ?

— მეც ვიცნობდი...

— კარგად იცნობდი?

— კარგად.

— გეხვეწები, მითხარი, უკანასკნელად რომ ნახე, მხიარული იყო?

— არა!

— არაო! ნან, ავად იყო, ხომ?

— არა, კარგად იყო.

— მაშ, რა მოუვიდა, არაფერი უთქვამს?

— მითხრა.

— შენ მასთან დაახლოვებული იყავი, ნან, მითხარი ვინა ხარ?

— მე... პატივცემულო, მე უსირცხვილო ქალი ვარ, — უპასუხა მზიამ.

— მზია! — უსაყვედურა ანამ.

— რა თქვი?! კარგად ვერ გავიგონე...

— დიახ, მე უსირცხვილო ქალი ვარ.

— მე, ნან, შევიშალე ან დავყრუვდი.

— არა, არ დავყრუებულხართ. თუ არა გჯერათ, აი, ანას ჰკითხეთ. — მზიას ცრემლები ღაჭა-ღუბით ჩამოსდიოდა, წამოხტა და აივანზე გავიდა.

— რა თქვა, რა მოხდა? — წამოდგა ბადრაც.

— მზია შამილის საცოლე იყო. ერთმანეთი ძალიან უყვარდათ. მაგრამ თქვენ შერთვის ნება არ მიეცით.

ბადრა შეტორტმანდა, თითქოს ყელში ხელი სტაცესო. უმწეოდ ხელებდაშეგებული იდგა როგორც დამნაშავე, რომელიც სამართლიანი მსაჯულის წინაშე აღიარებს თავის დანაშაულს.

— შვილო, ჩემო საწყალო შვილო... ვინც გინდოდა ის მოგეყვანა, ოღონდ კი გეცოცხლა... — მოთქვამდა კათა.

— უბედური შამილისგან მზიას შვილი უნდა ჰყოლოდა, მაგრამ შეუღლების ნება რომ არ დართეთ, ადგა და... ეჰ, რას უწუნებდით... კარგი დიასახლისია... კეთილი, მოყვარული... რაც შამილის სიკვდილი გაიგო, სულ ასე ტირის.

— ვაი ჩემს დღეს! ჯეირანივით ქალია. ეგ მაინც რომ

დამრჩენოდა, არ ვიტყვოდი, მთლად უბედური ვარ-მეფიქტი, შამილის ცოლმა უკვე დაივიწყა ქმარი...

— ამ ბავშვის მამა სადღაა? — იკითხა კათამ.

— მოსკოვში...

ამ დროს მზია შემოვიდა. ტირილისაგან თვალები დასიებოდა.

— ანა, წავიდეთ.

— კარგი, ნან.

ანა ადგა.

— კათა, კარგად იყავი.

კათამ ბავშვი ხელში აიყვანა.

— მოხვალ კიდევ ჩემთან, ნან?

— ჰო, — ბავშვის მაგივრად უპასუხა მზიამ.

— მოხვალ ხომ?

— ჰო...

— დიდხანს იცოცხლე, გენაცვალე, დიდხანს! — კათამ ბავშვს თვალები დაუკოცნა.

— მზია, მინდოდა შენთვის რალაც მეტქვა, მაგრამ, — დაიწყო გაუბედავად ბადრამ.

— მითხარით!

— ნება მოგვეცი, შენი შამილი ვიშვილოთ.

— ანა, წავიდეთ, — თქვა მზიამ, კათას ბავშვი ჩამოართვა, მკერდში ჩაიკრა და კიბეზე დაეშვა.

— შაპატიე, დად, შაპატიე...

— გაკმაროთ ღმერთმა ეს უბედურება, — თქვა ანამ და მზიას უკან მიჰყვა.

ეზო ახლა უფრო მშვენიერი ჩანდა. თითქოს მწვანე ხა-

ლიჩა დაუფენიათ. ხბოები მზეზე ნებივრობდნენ, ბალახში გორაობდა და გულს მზეს უფიცებდა. ჭიჭიბუხი-ჭიჭიბუხი გაჰქონდათ. გაზაფხული ხომ ყველაფერს აცოცხლებს! ამ კარ-მიდამოში მხოლოდ სახლსა და საფლავს არ ეტყობოდა სიცოცხლე.

მზიამ სული მოითქვა. თითქოს სახლსა და ეზოს შორის ათასი კილომეტრიაო, სულ სხვადასხვა სიცოცხლით ცხოვრობდნენ ისინი. „სიცოცხლე კარგია“, — გაუელვა მზიას თავში, თუმცა თვალზე ცრემლი ჯერ კიდევ არ შეშრობოდა.

სტუმრები ბადრამ ჭიშკრამდე მიაცილა. მზია და ანა დაუმშვიდობნენ ბადრას და მანქანაში ჩასხდნენ.

მზიამ ბადრას შეხედა. თვალეზზე ეტყობოდა, რაღაცაზე ძალიან ღრმად იყო ჩაფიქრებული, რაღაც ძალიან მნიშვნელოვანის თქმა უნდოდა, მაგრამ ვერ ბედავდა.

„ადამიანი, როცა მხოლოდ თავისი სიამოვნებისთვის ცხოვრობს, სხვებს მწუხარებას აყენებს!—ფიქრობდა ბადრა. — რა დიდი სიყვარული უნდა ჰქონოდა ამ ქალს, რომ ახლა აქ მოსულიყო. ჩემი შვილი ჭკვიანი იყო, იცოდა, როგორი ქალი უნდა შეყვარებოდა, იცოდა როგორი რძალი გაგვიგებდა, პატივისცემით მოგვექცეოდა, მაგრამ ჩვენ ლაფი გადავასხით მის ბედნიერებას. ხედავთ, დედა დაუძახა იმ ქალს, ვინც უსირცხვილო უწოდა. დასტირის იმ კაცს, ვინც ასე შეარცხვინა. მისი სახელი დაარქვა თავის შვილს... ამ ქალს სულ სხვანაირი გული ჰქონია, კეთილი, ყოვლისმომცველი“.

— წავიდეთ? — იკითხა შოფერმა.

— წავიდეთ, — უთხრა მზიამ.

მანქანა დაიძრა.

— აა, — დაიკვნესა მზიამ.

— რა მოგივიდა? — ჰკითხა ანამ.

— გააჩერეთ მანქანა.

— რა გემართება? ღმერთო, შენ მიშველე.

მანქანა გაჩერდა. მზია მანქანიდან გადმოხტა. ანა უკან დაედევნა. „რა უნდა დავიწყებოდა, გულიც რომ დარჩენოდა, მაინც არ უნდა გადმომხტარიყო!“ — გაიფიქრა შოფერმა.

მზია ბავშვით ხელში ბადრას მიუახლოვდა. ბადრა გაქვავებული იდგა. „დამთანხმდა! გულმა ნება არ მისცა ჩემთვის უარი ეთქვა! აბა რაზე დაბრუნდებოდა!“ — ფიქრობდა ბადრა.

— დად, ხომ არაფერი დაგავიწყდა?

— მე თანახმა ვარ... — მზიას სახე გაფითრებოდა.

— შენ უნდა მაპატიო, დად. სანთელი რაა, პატარაა, მაგრამ მთელი სახლის გადაბუგვა შეუძლია. ჩემი თავი სწორედ ასეთი სანთელი მგონია. მაგრამ სახლი რომ დამწვოდა, რა მიშავდა, ახალს ავაშენებდი, მე ორი გული დავწვი... ახლა ყველაფერი ამოა. მე არ მქონდა უფლება ასეთი მსხვერპლი მეთხოვა შენთვის. პატიებას გთხოვ. მე მაშინ გონებამ კი არა, გულმა გამაბედვინა... ადამიანი თავ-გზას მაშინ კარგავს, როცა გულისტქმას აპყვება.

— ჩემი შვილი თქვენი შვილიშვილია! — მშვიდად უთხრა მზიამ, რომელმაც შინაგანი მღელვარება სძლია.

— დად, რაო? რა თქვი? გაიმეორე...

მზია ტიროდა. თითქოს მდინარემ კაშხალი გაარღვიაო, ისე ღვართქაფად ცვიოდა ცრემლები.

— მზია, აბა რას ამბობ, მაშინ ექიმთან...

— ჰო, ანა, მაგრამ შენთვის სიმართლე არ მიტყდას ერთი წელიწადი ვიმალებოდი, ვითომდა გავთხოვდი. ის ოფიცერი, რომელთანაც ერთად გავემგზავრე მოსკოვში, ჩემი ამხანაგის ქმარია. იმათთან ვცხოვრობდი. თავს ვარიდებდი ბოროტ ენებს, ვუფრთხილდებოდი ჩემს პატიოსნებას, ჩემი ბავშვის სახელს.

— ჩემი შვილიშვილი! — ბადრას სახე გაუნათდა, მათრახებივით დაშვებულმა ხელებმა ძალა იგრძნეს, დაღლილი, დაწითლებული თვალები გაუბრწყინდა.

მზია კვლავ იმდღურებოდა.

— ჩემი შვილი, ჩემი შვილიშვილი! — კიდევ და კიდევ იმეორებდა იგი, მაგრამ ადგილიდან ვერ იძროდა, თითქოს ფეხები მოწყვეტოდა. — ჰეი, ჩემო მოხუცო! — დაიყვირა ბადრამ, შამილს ხელი დაავლო და მკერდში ჩაიკრა, — შენი ჭირი, შენი კვნესა, შენი სატკივარი ჩვენ შეგვეყაროს, დად, ჩვენ... — ბადრამ მზიას ხელი მოჰხვია და პატარა ბავშვივით ატირდა.

— ნუ ტირით, ნუ, არ ვარგა. ნუ ტირით, ბავშვი შეშინდება, — გაიძახოდა თვალცრემლიანი ანა.

— ვგრძნობდი, რომ რაღაც სასიხარულო მელოდა... მაგრამ... მაგრამ... — მას რაღაცის თქმა უნდოდა... — ო, წყეულიმც იყოს ჩვენი ზნე-ჩვეულება! — ამით თქვა ყველაფერი, რითაც მზიას წინაშე თავის გამართლება უნდოდა.

ს ა რ ჩ ე ვ ი

ნ ა ნ დ უ

თარგმნა მ. ახვლედიანმა 5

მ ზ ი ა

თარგმნა მ. ტყემალაძემ 17

Чкадуа შოთა Евгениевич
НАНДУ
 (На грузинском языке)
 Детюниздат Грузинской ССР
 «Накадули»
 Тбилиси
 1968

რედაქტორი ნ. ჩირაძე
 მხატვრები დ. დუნდუა, ო. ჯიშკარიანი
 მხატვ. რედაქტორი შ. დოლიძე
 ტექნიკური რედაქტორი ლ. ქვარცხავა
 კორექტორი ი. უშვერიძე

ხელმოწერილია დასაბეჭდად 20/VII-68 წ.
 ქალაქის ზომა 70×108¹/₃₂
 ნაბეჭდი თაბახი 2,25

სააღრიცხვო-სავაგომცემლო თაბახი 2,65
 უე 00295 ტირაჟი 5000 შეეკვ. № 4287
 ფასი 15 კაპ.

გამომცემლობა „ნაკადული“, მარჯანიშვილის ქ. № 5
 Изд. «Накадули», ул. Марджанишвили № 5
 საქართველოს სსრ მინისტრთა საბჭოს ბეჭდვითი სი-
 ტყვის სახელმწიფო კომიტეტის მთავარპოლიგრაფ-
 პრეწველობის სტამბა № 2, „ნაკადული“, თბილისი,
 ფურცელადის ქ. № 5
 Типография № 2, «Накадули», Главполиграфпро-
 ма Государственного Комитета Совета Минист-
 ров Грузинской ССР по печати, Тбилиси,
 ул. Пурцеладзе № 5

291/249

